

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VZDĚLÁVÁNÍ ODSOUZENÝCH A JEJICH UPLATNĚNÍ
V PRAXI**

Autor práce: Markéta Prunerová

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Kombinované

Vedoucí práce: JUDr. Rudolf Hrubý

Katedra: Katedra společenských věd / Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Markéta Prunerová

Děkuji vedoucímu práce JUDr. Rudolfu Hrubému za odborné vedení, poskytování rad, materiálových podkladů a metodickou pomoc při zpracování bakalářské práce.

Markéta Prunerová

ABSTRAKT

PRUNEROVÁ, M. *Vzdělávání odsouzených a jejich uplatnění v praxi bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2011., 60 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Rudolf Hrubý.

Klíčová slova: Vězeňská služba České republiky, výkon trestu odnětí svobody, vězení, vzdělávání, vzdělání, výchova, programy zacházení.

Bakalářská práce „Vzdělávání odsouzených a jejich uplatnění v praxi“ pojednává o možnostech, perspektivách a výsledcích vzdělávacích programů realizovaných Vězeňskou službou ČR ve výkonu trestu v České republice. Analyzuje aktuální legislativní rámec vymezující možnosti a metody vzdělávání ve výkonu trestu, včetně sociální role zaměstnanců vězeňské služby při realizování vzdělávacích programů případně programů zacházení s odsouzenými. Cílem práce bylo i zhodnotit efektivitu vězeňského vzdělávání při uplatnění propuštěných vězňů při jejich reintegraci do společnosti. Okrajově se věnuje také historii vzdělávání ve výkonu trestu odnětí svobody v České republice od roku 1948 až po současnost.

ABSTRACT

PRUNEROVÁ, M. *Works Education of prisoners and their professional expertise, bachelor Degree*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2011., 60 s. Work consultant bachelor degree: JUDr. Rudolf Hrubý.

Keywords: Prison Service of the Czech Republic, Incarceration, Penitentiary, Education, Treatment Programmes

Bachelor Degree Works Education of prisoners and their professional expertise dissertates about possibilities, perspectives and results of educational programmes and treatment programmes realized by Czech Prison Service. The work analyses actual legislation applied during educational projects in prisons as well as social role of prison staff during educational processes or treatment programmes. It strives to evaluate efficiency of prison education for released prisoner's professional expertise. Bachelor work partially touches also history of prison education in Czechoslovakia from 1949 until present

Obsah

OBSAH	6
ÚVOD	7
1.1 PŮSOBNOST VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY	9
1.1.1 Vývoj Vězeňské služby České Republiky	9
1.1.2 Vězeňská služba České republiky v současnosti	10
1.1.3 Organizační jednotky Vězeňské služby ČR.....	11
1.1.4 Organizace a řízení Vězeňské služby České republiky	14
1.1.5 Hlavní úkoly vězeňské služby.....	15
1.1.6 Účel trestu	16
1.2 PROGRAMY ZACHÁZENÍ U ODSOUZENÝCH	17
1.2.1 Sociální role zaměstnanců vězeňské služby	17
1.2.2 Přijetí programu zacházení	19
1.3 PRÁVA A POVINNOSTI ODSOUZENÝCH	20
1.3.1 Právo na uspokojování základních sociálních potřeb.....	20
1.3.2 Ostatní práva odsouzených.....	21
1.3.3 Vymezení povinností odsouzených.....	21
1.3.4 Povinnost vězňů pracovat	21
1.4 KÁZEŇSKÉ ODMĚNY A TRESTY	22
1.4.1 Kázeňské odměny	22
1.4.2 Kázeňské tresty.....	23
2 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ	24
2.1 VYSVĚTLENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	24
2.2 VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM V ČESKÉ REPUBLICĚ	25
2.3 ANDRAGOGIKA	26
2.4 POHLED DO HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ VE VĚZNICÍCH	27
2.5 VZDĚLÁVÁNÍ JAKO PRVEK HUMANIZACE VĚZNIC	30
2.6 ZÁKONY A PŘEDPISY UPRAVUJÍCÍ VZDĚLÁVÁNÍ VE VÝKONU TRESTU	30
2.6.1 Listina základních práv a svobod.....	30
2.6.2 Zákony.....	30
2.6.3 Pravidla pro zacházení s vězni.....	31
3 VZDĚLÁVÁNÍ ODSOUZENÝCH	35
3.1 DOPLNĚNÍ ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁNÍ.....	35
3.1.1 Možnosti doplnění vzdělání ve vybraných věznicích od historie po současnost.....	35
3.2 STŘEDNÍ ODBORNÉ UČILIŠTĚ, UČILIŠTĚ A ODBORNÉ UČILIŠTĚ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLICKY	38
3.2.1 Odloučená pracoviště SOU VS ČR.....	39
3.2.2 Vzdělávání ve věznicích mimo odloučená pracoviště SOU	41
3.2.3 Knihovny ve věznicích	42
3.3 MOŽNOSTI VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ ODSOUZENÝCH, PROJEKTY V RÁMCI EU	43
3.3.1 Projekt EPLLA	43
3.3.2 Přijímací zkoušky, počty studujících	47
3.3.3 Povinnosti studujících odsouzených	48
3.3.4 Konkrétní příklady studujících za mřížemi.....	49
3.3.5 Možnosti uplatnění studujících odsouzených v praxi	50
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	59
SEZNAM PŘÍLOH	62

Úvod

Od tzv. sametové revoluce prošla naše společnost obdobím převratných změn, které se určitou mírou dotkly každé její sféry. Stejně tak se vyvíjí i české vězeňství jako článek nezbytné sociální služby pro společnost. Z dřívější uzavřené a přísně vojensky organizované instituce se dnes vězeňství ubírá cestou humanizace, kdy svoje působení a činnost může otevřeně prezentovat také široké veřejnosti.

K výrazné změně došlo po roce 1990, kdy naše společnost navázala kontakty se státy a společnostmi, se kterými dříve nebylo možné komunikovat. Došlo k ratifikaci mnoha mezinárodních smluv, změnil se pohled na účel trestu jako takový a začaly se nově uplatňovat také alternativní tresty. Vznikla Vězeňská služba České republiky, speciální sociální služba, která má za úkol uspokojovat potřebu bezpečnosti občanů a obecně potřebu spravedlnosti.

Posláním vězeňské služby není jenom střežení obviněných a odsouzených a jejich izolace, ale především odborná a kvalifikovaná práce s nimi, uplatňování různých forem vzdělávání a zejména zavádění individuálních programů zacházení. Jde o práci se specifickou vrstvou naší společnosti, která mnohdy nechápe, že je třeba žít v souladu se zákony, že trestná činnost se nevyplácí.

K prioritám každé moderní společnosti bezesporu patří vzdělávání obyvatel. Právě společnost, které je každý jedinec součástí, je objektivním faktorem ovlivňujícím vzdělávání. Subjektivním faktorem je potom každý samotný jedinec. Chceme-li žít ve spořádané společnosti, musíme ji respektovat a neustále se přizpůsobovat. Je proto velmi žádoucí umožnit studium i osobám, které se z nějakého důvodu dostaly na druhou stranu naší společnosti. Vždyť i v Listině základních práv a svobod, která je součástí Ústavy České republiky, je v článku 33 zakotveno právo každého na vzdělání.

Výchova a možnost poskytnutí vzdělání ve věznicích je jedním z velmi důležitých prvků práce s vězněnou osobou. Resocializace osoby ve výkonu trestu odnětí svobody objektivně přispívá k lepšímu zařazení zpět do společnosti po vykonání trestu. Člověk, který je vzdělaný, si na rozdíl od člověka nevzdělaného lépe uvědomuje následky svých činů. Vzdělání zvyšuje nejen odbornost či všeobecnou znalost, ale také úroveň sociálního myšlení. Mezi zdroje motivace dospělého jedince patří jeho potřeby, hodnoty, zájmy, ideály, návyky kladné i záporné. Motivace může jedince podněcovat k určitému jednání, nebo ho naopak brzdit.

Tato bakalářská práce je rozdělena do tří kapitol. V první kapitole vás seznámím s organizací Vězeňské služby České republiky. Popisuji v ní její historii, současnou strukturu a funkci. Dále považuji za důležité uvést, jaké jsou hlavní úkoly vězeňské služby a její postavení ve státní správě. Vysvětlím sociální roli zaměstnanců vězeňské služby a popíšu programy zacházení u odsouzených. Přiblížím principy výkonu trestu odnětí svobody spojené s pojmem resocializace.

Ve druhé kapitole teoretické části se zabývám pojmy výchova, vzdělávání a vzdělání. Dále se zmiňuji o vzdělávacím systému v České republice a andragogice – vzdělávání dospělých. Kapitulu uzavírám historickým pohledem na vzdělávání odsouzených a normy upravující právo na vzdělání.

V poslední části přiblížím jednu z nejvýznamnějších organizačních jednotek vězeňské služby zabývající se vzděláváním, a sice Střední odborné učiliště Vězeňské služby České republiky. V této části je uvedena jeho historie, členění, řízení a v neposlední řadě i funkce. Rozeberu možnosti vzdělávání v jednotlivých věznicích, jednu podkapitulu věnuji přímo možnosti vysokoškolského studia odsouzených. Uvedu také některé z možností vězeňských studijních programů v zahraničí.

Informace k vypracování této bakalářské práce jsem čerpala nejen z písemných a elektronických pramenů, ale také konzultacemi se zaměstnanci věznic. K ještě lepšímu pochopení této problematiky mi bezesporu pomohly i rozhovory se samotnými odsouzenými.

1 Vězeňská služba české republiky

Motto:

„Trest často dlouho čeká, ale náhle dopadne.“

Publilius Syrus z Antiochie

1.1 Působnost Vězeňské služby české republiky

Vězeňská služba České republiky byla zřízena zákonem České národní rady ve smyslu § 1 Zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky ze dne 17. listopadu 1992 s účinností od 1. 1. 1993. Vězeňská služba zajišťuje výkon vazby, výkon zabezpečovací detence a výkon trestu odnětí svobody a v rozsahu stanoveném tímto zákonem ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti. Vězeňská služba je ozbrojeným bezpečnostním sborem, který řídí generální ředitel Vězeňské služby, kterého jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti.¹

1.1.1 Vývoj Vězeňské služby České Republiky ²

Po první světové válce v r. 1918 převzala nově vzniklá Československá republika od Rakouska – Uherska vězeňství ve velmi špatném stavu a začala s jeho nápravou. Před druhou světovou válkou se ale mnoho věcí začalo v českém vězeňství zlepšovat. Především v zacházení s vězni, kdy se přešlo od tuhé kázně k výchovnému a kulturně mravnímu působení na vězně. Takto započaté pozitivní reformy ve vězeňství skončily s druhou světovou válkou. Padesátá léta minulého století se vyznačují velkým úpadkem českého vězeňství. Trestní právo bylo zneužíváno k prosazování politických, hospodářských a jiných státních zájmů. V totalitním režimu byli do věznic deportováni nejen pachatelé trestných činů, ale i občané za své politické názory a postoje. Pachatelé trestné činnosti byli označováni za nepřátele socialismu a k jejich nápravné výchově sloužil nehumánní výkon trestu odnětí svobody, který byl charakteristický přísnou kázní a velkým pracovním nasazením ve věznicích spíše koncentračního typu (jedním z nejznámějších komunistických pracovních táborů byl např. Jáchymov).

¹ Česká republika. Zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky.

² HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. 183 s. ISBN 80-86708-05-5.

Zlom nastal s převratem režimu a začátkem devadesátých let dvacátého století, kdy česká společnost vstoupila do období demokratizace, jejíž procesy se dotkly i vězeňství jako nezastupitelné součásti státní sociální struktury. V této době se započalo s humanizací českého vězeňství. Pro jeho transformaci je zpracována nová Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015 z roku 2004. Sestavena je v souladu s mezinárodními konvencemi. Jejím cílem je především nastoupení cesty demokratizace a respektování lidských práv jedince i v době, kdy se nachází ve výkonu trestu odnětí svobody. Tato „Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015“ uvádí strategické záměry, např. nutnost vytvoření celostátní počítačové databáze vězňených osob včetně informací o dosavadních způsobech zacházení s nimi apod. Koncepce vychází z dokumentů, které v průběhu let k vězeňství vydávala a vydává Rada Evropy. Respektuje prognózy vývoje kriminality, již realizované i teprve uvažované změny trestní politiky a dopady těchto jevů na vývoj vězeňské populace. Apeluje na řídicí i řadové příslušníky a občanské pracovníky Vězeňské služby ČR s cílem dosáhnout jejich plné osobní angažovanosti, a to jak na tvorbě koncepce samotné, tak především na jejím úspěšném praktickém naplňování“.³

1.1.2 Vězeňská služba České republiky v současnosti

Reorganizace českého vězeňství započala bezprostředně po pádu totalitního režimu a dnem 1. ledna 1993 nabyl účinnosti zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky. Zanikl tak dřívější Sbor nápravné výchovy a byla zřízena Vězeňská služba České republiky. Nový zákon, který byl novelizován, umožnil odpoutání od minulých vzorů organizace a způsobu zacházení s osobami ve vazbě a výkonu trestu, které bylo poznamenáno sovětským modelem nápravně výchovných táborů a vojenské organizace vězeňského sboru. Zmizely prvky nadřazenosti ozbrojených složek a dnes se již v českém vězeňství odrážejí principy Evropských vězeňských pravidel a mezinárodních konvencí z oblasti lidských a občanských práv.⁴

³ HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. 183 s. ISBN 80-86708-05-5.

⁴ HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. 183 s. ISBN 80-86708-05-5.

Obr. č. 1 Umístění věznic, vazebních věznic a detenčních ústavů v ČR

Pramen: Vězeňská služba České republiky.

1.1.3 Organizační jednotky Vězeňské služby ČR⁵

Organizační uspořádání VS ČR vychází ze Zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážích České republiky. Organizačními jednotkami jsou:

Generální ředitelství Vězeňské služby ČR

Vazební věznice

Věznice

Ústavy pro výkon zabezpečovací detence

Institut vzdělávání Vězeňské služby ČR

Škola pro osoby ve výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody (dále jen Střední odborné učiliště)

Zotavovny⁶

⁵ Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky 62/2010, kterým se vydává organizační řád Vězeňské služby České republiky.

⁶ Zotavovny jsou zřízeny ministerstvem jako příspěvkové organizace, které je řídí prostřednictvím generálního ředitelství.

Generální ředitelství

Generální ředitelství je odborným orgánem pro řízení a kontrolu vězeňské služby a pro plnění úkolů v oblasti státní správy vězeňství. Vykonává právní úkony za vězeňskou službu jménem státu. Generální ředitelství svou organizační, řídicí, kontrolní a metodickou činností vytváří předpoklady, aby jednotlivé organizační jednotky vězeňské služby mohly řádně plnit úkoly vyplývající pro vězeňskou službu ze zákonů a dalších právních předpisů.

Generální ředitel řídí Vězeňskou službu ČR zejména tím, že určuje zásady pro řešení otázek koncepční povahy, předkládá návrhy zákonů a dalších právních předpisů týkajících se činnosti vězeňské služby a osobně rozhoduje ve věcech, v nichž to stanoví příslušné předpisy, nebo ve kterých si rozhodnutí vyhradil. V rámci výkonu řídicí působnosti vydává vnitřní předpisy a jiné akty nařízení. Generální ředitel taktéž určuje místo výkonu vazby a výkon trestu odnětí svobody, stanoví základní typy věznic a zřizuje oddělení různých základních typů ve věznicích.

Vazební věznice a věznice

Vazební věznice zabezpečují, aby vazba plnila zákonem stanovený účel a byla vykonávána v souladu s právními předpisy. Věznice zabezpečují, aby trest odnětí svobody plnil svůj účel, byl vykonáván v souladu s právními předpisy.

(2) Vazební věznice a věznice poskytují oprávněnými zdravotnickými pracovníky zdravotní péči a zabezpečují poskytování zdravotní péče osobám ve výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody a výkonu zabezpečovací detence v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštními právními předpisy; mohou též poskytovat zdravotní péči příslušníkům a občanským zaměstnancům vězeňské služby na základě jejich registrace u lékaře vězeňské služby.

Ústav pro výkon zabezpečovací detence

Ústav pro výkon zabezpečovací detence zabezpečuje terapeutické a výchovné působení s léčebnými, psychologickými, vzdělávacími, pedagogickými, rehabilitačními a činnostními programy a dalšími prostředky stanovenými ve zvláštních právních předpisech na osoby ve výkonu zabezpečovací detence.

Institut vzdělávání

Institut vzdělávání vytváří podmínky potřebné pro soustavné vzdělávání a zvyšování odborné úrovně zaměstnanců, organizuje a zabezpečuje zejména základní odbornou přípravu, specializační kurzy a další formy odborného vzdělávání. Provádí výzkum v oboru penologie, jehož výsledky a vědecké poznatky jsou využívány při výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody.

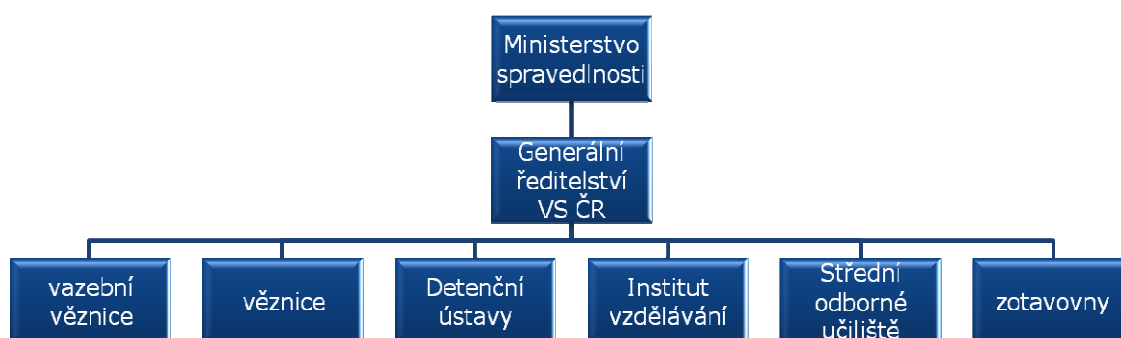
Střední odborné učiliště

Střední odborné učiliště je výchovně vzdělávací zařízení poskytující osobám ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody přípravu pro výkon povolání a odborných činností v učebních a studijních oborech, doplnění základního vzdělání v kurzech pro získání základního vzdělání, doplnění nebo rozšíření kvalifikace ve vzdělávacích kurzech.

Zotavovny

V čele zotavovny stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr na návrh generálního ředitele. Ředitel zotavovny je za její činnost odpovědný generálnímu řediteli.

Obr. č. 2 Organizační struktura Vězeňské služby České republiky

Pramen: Vězeňská služba České republiky.

1.1.4 Organizace a řízení Vězeňské služby České republiky⁷

Úkoly stanovené Zákonem 555/1992 Sb. o Vězeňské a justiční stráží České republiky zajišťují vězeňská stráž, justiční stráž, správní služba, Institut vzdělávání a pověřené orgány Vězeňské služby ČR.

Vězeňská stráž

Vězeňská stráž střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody, střeží vazební věznice, věznice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence, a je-li povolána k plnění úkolů justiční stráže, střeží budovy soudů, státních zastupitelství a ministerstva. Při této činnosti zajišťuje stanovený pořádek a kázeň.

Justiční stráž

Justiční stráž zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činnosti. Je-li justiční stráž dočasně povolána k plnění úkolů vězeňské stráže, střeží vazební věznice a věznice, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody. Při této činnosti zajišťuje stanovený pořádek a kázeň.

Příslušníci zařazení ve vězeňské stráží mohou být dočasně povoláni k plnění úkolů justiční stráže jen v mimořádných případech, zejména nemůže-li justiční stráž vlastními prostředky zajistit výkon služby, a to pouze se souhlasem generálního ředitele. Příslušníci zařazení ve vězeňské stráží mohou být rozhodnutím ředitele věznice dočasně pověřeni plněním úkolů správní služby, pokud správní služba jí svěřené úkoly nemůže plnit vlastními silami.

Příslušníci zařazení v justiční stráží mohou být dočasně povoláni k plnění úkolů vězeňské stráže v místech výkonu vazby, výkonu zabezpečovací detence nebo výkonu trestu odnětí svobody jen v mimořádných případech, nemůže-li vězeňská stráž zajistit vlastními prostředky pořádek a bezpečnost v těchto místech, a to pouze se souhlasem generálního ředitele.

⁷ Česká republika. Zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky.

Správní služba

Správní služba rozhoduje ve správním řízení podle zvláštních právních předpisů a zabezpečuje organizační, ekonomickou, vzdělávací, výchovnou, zdravotnickou a další odbornou činnost.

Příslušníci zařazení do správní služby mohou být rozhodnutím ředitele věznice dočasně pověřeni plněním úkolů vězeňské stráže, pokud vězeňská stráž jí svěřené úkoly nemůže vlastními silami plnit.

Pověřené orgány

Pověřené orgány vězeňské služby mají postavení policejního orgánu v řízení o trestných činech příslušníků; náleží jim též oprávnění používat podpůrné operativně pátrací prostředky podle tohoto zákona.

1.1.5 Hlavní úkoly vězeňské služby⁸

- Vězeňská služba spravuje a střeží vazební věznice a věznice a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody. Dále spravuje a střeží ústavy pro výkon zabezpečovací detence, střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody.
- Prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění.
- Zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činnosti a v rozsahu stanoveném tímto zákonem zajišťuje pořádek a bezpečnost při výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství.
- Provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody, případně i osob ve výkonu vazby.
- Vede evidenci osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody na území České republiky.
- Plní úkoly, které pro ni vyplývají z vyhlášených mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal Parlament ČR souhlas a jimiž je Česká republika vázána.

⁸ Česká republika. Zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky.

- Zabezpečuje vzdělávání příslušníků vězeňské služby a občanských zaměstnanců vězeňské služby, které provádí Institut vzdělávání. Prostřednictvím Středního odborného učiliště Vězeňské služby zajišťuje vzdělávání osob ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody.
- Prošetřuje vlastními pověřenými orgány trestnou činnost příslušníků; ve spolupráci s Policií České republiky se podílí na předcházení a odhalování trestné činnosti osob ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody.

1.1.6 Účel trestu

Hlavním účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat ho k tomu, aby vedl řádný život. Trest je jedním z právních následků spojených se spácháním trestného činu. Není však právním následkem jediným ani nutným, a proto trest nemusí následovat vždy po spáchání každého trestného činu. Vedle trestu nebo místo trestu může být právním následkem spáchaného trestného činu zejména ochranné opatření, povinnost nahradit škodu způsobenou trestným činem apod. České trestní právo vychází z názoru, že trestní represe má působit jen takovou újmu, jakou vyžaduje účel trestu.⁹ Výkonem trestu nesmí být ponížena lidská důstojnost. To vyplývá i z Listiny základních práv a svobod, která je nedílnou součástí ústavního pořádku ČR.

Nepodmíněný trest odnětí svobody se vykonává diferencovaně ve čtyřech základních typech věznic (§ 56 odst. 1 trestního zákoníku):

- věznice s dohledem
- věznice s dozorem
- věznice s ostrahou
- věznice se výšinou ostrahou

Během výkonu trestu odnětí svobody může soud rozhodnout o přeřazení odsouzeného do věznice jiného typu. To platí jak pro zpřísnění, tak pro zmírnění zařazení. Do věznice s dohledem je po vykonání rozsudku zařazen pachatel trestného činu, kterému byl uložen trest za trestný čin spáchaný z nedbalosti a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin. Výkon trestu odnětí svobody ve věznici typu

⁹ Česká republika. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník

s dozorem je nařízen pachateli, kterému byl uložen trest za přečin spáchaný z nedbalosti a který již byl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin, nebo pachateli, kterému byl uložen trest za úmyslný trestný čin ve výměře nepřevyšující tři léta a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin. Do věznice typu s ostrahou je umístěn odsouzený, kterému byl trest uložen za úmyslný trestný čin a nejsou zároveň splněny podmínky pro umístění do věznice s dozorem nebo se zvýšenou ostrahou, a pachatel, který byl odsouzen pro přečin spáchaný z nedbalosti a nebyl zařazen do výkonu trestu odnětí svobody do věznice s dohledem nebo s dozorem. Do nejpřísnějšího typu vězení se zvýšenou ostrahou jsou umisťováni pachatelé, kterým byl uložen výjimečný trest, kterým byl uložen trest odnětí svobody za trestný čin spáchaný ve prospěch organizované zločinecké skupiny, kterým byl za zvlášť závažný zločin uložen trest odnětí svobody ve výměře nejméně osmi let nebo kteří byli odsouzeni za úmyslný trestný čin a v posledních pěti letech uprchli z vazby nebo z výkonu trestu. Do věznice se zvýšenou ostrahou se taktéž zařadí vždy pachatel, jemuž byl uložen trest odnětí svobody na doživotí.

1.2 Programy zacházení u odsouzených

1.2.1 Sociální role zaměstnanců vězeňské služby

Vězeňská služba ČR pracuje s odsouzenými v rámci tzv. „Programu zacházení“. Ten se zpracovává na základě komplexní zprávy o odsouzeném s ohledem na délku trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti. Komplexní zpráva je shrnutím výsledků psychologického, pedagogického, případně lékařského posouzení a jiných dostupných materiálů k osobě odsouzeného a její obsah je důvěrný. Program zacházení klade důraz především na výchovné působení zaměřené na odsouzené a jejich resocializaci, převýchovu a navrácení odsouzeného zpět do společnosti.

Každý pracovník Vězeňské služby ČR by měl mít odbornou znalost v rámci výkonu své funkce, odbornou způsobilost, profesionální přístup a z pedagogického hlediska nepochybně absolvovat osobnostní růst ve formě sebevzdělávání, které je předpokladem pro uplatňování nových poznatků v programech zacházení s vězni. Zde hraje důležitou roli Institut vzdělávání Vězeňské služby ČR, neboť zajišťuje možnosti dalšího vzdělávání zaměstnanců vězeňské služby. Výchovné působení na odsouzené prokazují především tyto odborní zaměstnanci:

Psycholog

K základním činnostem psychologa ve věznici patří psychologická diagnostika, poradenství, psychoterapie. Tyto služby poskytuje psycholog nejen odsouzeným, ale i personálu. Poskytuje nejrůznější formy pomoci při řešení problémů pracovních, osobních a jiných.

Speciální pedagog

Hlavní činností je metodické řízení vychovatelů, koordinace činností týmu, který zpracovává komplexní diagnózu odsouzeného, jeho program zacházení a vytváří podmínky pro realizaci tohoto programu, podílí se na přímém zacházení s vězni ve formě vedení zájmových kroužků, sportovních nebo kulturních akcí. Speciálního pedagoga by měl vykonávat zkušený zaměstnanec Vězeňské služby ČR s vysokoškolským pedagogickým vzděláním.

Sociální pracovník

Sociální pracovník na základě diagnostické činnosti poskytuje obviněným ve výkonu vazby a odsouzeným ve výkonu trestu odnětí svobody sociálně právní informace a poradenství, spolupracuje s pracovníky probační a mediační služby.

Vychovatel - terapeut

Vychovatel - terapeut zajišťuje skupinové či individuální terapie různých technik.

Vychovatel

Základní funkcí vychovatele ve věznici je zacházení s odsouzenými, organizuje vše potřebné, aby mohl odsouzený plnit svůj program zacházení, motivuje odsouzené ke změně dosavadního životního stylu, napomáhá k zvládnutí náročné životní situace. Vychovatel nemá statut odborného zaměstnance – specialisty.

Do 1. dubna 2011 pracoval s odsouzenými také pedagog volného času (dříve lektor – instruktor), jehož převážnou část pracovní náplně převzal právě vychovatel. Pedagog volného času organizoval aktivity vězňů ve volném čase, a to nejen vzdělávacího, ale i sportovního rázu.

1.2.2 Přijetí programu zacházení

Program zacházení¹⁰ (dále PZ) je v podstatě základem resocializační činnosti uskutečňované v celém průběhu výkonu trestu odnětí svobody. Pokud odsouzený program odmítne, má povinnost účastnit se tzv. minimálního programu stanoveného řádem věznice.

Přijetí programu zacházení vězněm závisí mj. na typu osobnosti odsouzeného, délce výkonu trestu odnětí svobody, kriminálních zkušenostech a schopnosti přizpůsobit se novým podmínkám

Základem minimálního programu jsou pracovní aktivity odpovídající zdravotnímu stavu odsouzeného. Odsouzení se stejným nebo podobným programem jsou zařazováni do skupin vnitřní diferenciaci věznice. Programy zacházení, jinak také resocializační programy, jsou v průběhu výkonu trestu odnětí svobody aktualizovány v závislosti na vývoji změn v chování odsouzeného.

Programy zacházení se v určitých intervalech vyhodnocují. Podíváme-li se na přísnější typy věznic, tak ve věznici s ostrahou je program zacházení vyhodnocován vždy jednou za tři měsíce, ve věznici se zvýšenou ostrahou jednou za šest měsíců. Hodnocení úspěšnosti plnění PZ je základním podkladem pro návrh podmíněčného propuštění či přeřazení vězně do jiného typu věznice.

Obsahem programu zacházení jsou pracovní aktivity, vzdělávací aktivity, speciální výchovné aktivity, které jsou zaměřené na osvojování sociálních dovedností a zároveň představují pomoc při řešení problémů, převážně sociálních a psychických. Program zacházení obsahuje také zájmové aktivity: jazykové, sportovní, kulturní a rukodělné činnosti.

Odlišné programy zacházení mají odsouzení ve výstupních odděleních věznic. Do těchto oddělení se odsouzení umísťují zpravidla šest měsíců před očekávaným koncem VTOS¹¹, a to i před podmíněčným propuštěním. Tyto programy jsou zaměřeny na konkrétní přípravu vězňů na samostatný způsob života na svobodě.

Součástí programu zacházení ve výstupním oddělení je vždy snaha o prohloubení vztahu k rodině, včetně informací a praktického nácviku řešení možných reakcí členů rodiny na setrvalou přítomnost a jednání člověka, kterého dříve znali jen sporadicky. Důležitá je příprava na řešení sociálních problémů včetně informací

¹⁰ Česká republika. Zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody, § 41.

¹¹ VTOS je zkratkou pro výkon trestu odnětí svobody

a praktického nácviku umění žádat o pomoc, jednat s úředníky, čekat, zvládat pocity neúspěchu či zdlouhavých zdánlivě bezúspěšných postupů včetně pocitu bezmoci.

Věznice zpravidla zajišťují také intenzivní kurz základních právních občanských vztahů. Odsouzení se tak seznámí s různými druhy smluv, jako jsou například nájemní, pracovní, půjčky, aj. S vychovateli hovoří o různých formách občanské odpovědnosti nebo o politické, hospodářské a kulturní situaci v České republice.

Důležitou součástí práce s odsouzenými na výstupním oddělení je teorie, praxe a nácvik sebeobslužných činností. Mnozí mají mizivé nebo žádné povědomí o domácím hospodaření, rozpočtech, nákupech. Je nutné je seznámit se současnými cenovými relacemi a platnými penězi a zároveň způsoby moderní platby (platební a kreditní karty), zvládnutí nákupu ve velkých střediscích. Prací hlavně psychologa je připravit odsouzeného na první okamžiky po propuštění, kdy lze očekávat negativní přijetí a reakce bývalých přátel, motivovat je k úspěšnému odmítnutí nabídek vedoucích k nevhodným aktivitám aj.

Touto praxí zajišťují věznice plynulý přechod odsouzeného do samostatného způsobu života po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Úzce přitom spolupracují s příslušnými orgány sociálního zabezpečení, zejména jim poskytují včas potřebné informace a umožňují jim průběžný kontakt s odsouzeným.

Mimo povinnosti účastnit se podepsaného PZ, respektive alespoň minimálního programu, existují i jiné práva a povinnosti odsouzených.

1.3 Práva a povinnosti odsouzených

1.3.1 Právo na uspokojování základních sociálních potřeb

Toto právo můžeme vyložit jako právo na vytvoření podmínek pro přiměřený duševní a fyzický vývoj odsouzených, zajištění vyhovujících materiálních a kulturních podmínek v místech výkonu trestu odnětí svobody, které jsou důstojné pro lidský život. Do těchto práv patří např. právo na ubytovací plochu nejméně 4 m², právo na nepřetržitou osmihodinovou dobu spánku, čas nezbytný pro osobní hygienu a úklid, stravování třikrát denně, na minimálně hodinovou procházku a na přiměřené osobní volno. Dále právo na zdravotnické služby za podmínek stanovených předpisy, na nemocenské pojištění a důchodové pojištění upravené obecnými předpisy.

1.3.2 Ostatní práva odsouzených

Rozsah některých práv je upraven v závislosti na typu věznice, sem náleží právo na odesílání korespondence na vlastní náklady, kdy je vězeňská služba oprávněna provádět kontrolu. Právo přijímat návštěvy blízkých osob, právo na nákup potravin a věcí osobní potřeby, právo na příjem balíčků. Vězněný má také právo na vlastní náklady odebírat a číst denní tisk, časopisy, knihy nebo si je půjčit v knihovně. O knihovnictví ve věznicích blíže ve třetí kapitole.

Odsouzený má také právo na ochranu svých práv či na duchovní služby.

1.3.3 Vymezení povinností odsouzených

Odsouzený je povinen:

- dodržovat stanovený pořádek a kázeň, plnit pokyny a příkazy, pracovní úkoly, dodržovat zásady slušného jednání s osobami, se kterými přichází do styku, zachovávat vnitřní řád věznice,
- nesmí vyrábět, uchovávat ani konzumovat alkoholické nápoje nebo jiné návykové látky, vyrábět ani přechovávat předměty, které by mohly být použity k ohrožení bezpečnosti osob nebo majetku či použity k útěku, nebo by mohly porušovat pořádek či poškozovat zdraví (toto se vztahuje i na tetáž – tetování)
- dodržovat opatření a pokyny
- v odůvodněných případech se podrobit osobní prohlídce

1.3.4 Povinnost vězněných pracovat

Velmi často diskutovaným tématem je povinnost vězněných pracovat. Mnoho lidí je i díky zkresleným informacím z médií přesvědčeno, že vězni pracovat nemusí. Zaměstnávání odsouzených osob je ale v České republice řešeno zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. V § 28 tohoto zákona jsou stanoveny odsouzeným základní povinnosti. Jedna z těchto základních povinností je povinnost pracovat, pokud je odsouzenému přidělena práce a není uznán dočasně práce neschopným nebo není po dobu výkonu trestu uznán zdravotně nezpůsobilým k výkonu práce. Zaměstnávání osob ve vazbě se řídí zákonem č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby. V zákonu je stanoveno, že obviněný může být na vlastní žádost po dobu trvání vazby pracovním zařazen. Jeho pracovní zařazení se řídí Zákoníkem práce¹². Pokud odsouzený přidělenou prací

¹² Česká republika. Zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

odmítne, hrozí mu kázeňské tresty. Samozřejmě je k této skutečnosti přihlíženo i při žádosti o podmíněné propuštění.

Při pracovním zařazení odsouzeného se přihlíží k jeho kvalifikaci, zdravotnímu stavu, typu věznice a samozřejmě nabídce zaměstnání ve věznici a daném regionu. Odsouzení mohou pracovat například ve střediscích hospodářské činnosti (tj. objekty uvnitř vězeňských areálů, kde vězni pracují pro firmy), v tiskárně, kovovýrobě, vyrábějí nábytek, vyrábějí viněty na lahve, uklízejí v objektu věznice.

Mzdu za plnou pracovní dobu pobírají od 4 500 do 9 000 korun. Výše mzdy se odvíjí od pracovní náplně. O zařazení do práce ve věznici rozhoduje odborná zařazovací komise, kde sedí psycholog, pedagog, speciální pracovník, lékař, předsedá vedoucí oddělení výkonu trestu či zástupce ředitele. 32% výdělku odvádějí pracující vězni na náklady výkonu trestu, nejvýše však 1 500 Kč/měsíc, 30% tvoří výživné nezaopatřených dětí, 20% kapesné, 12% srážky prováděné na základě nařízeného výkonu rozhodnutí soudu nebo orgánu státní správy, 4% ostatní srážky (pokuty, vrácení přeplatků na dávkách nemocenského a důchodového pojištění,...) a 2 % úložné.

Srážky jsou prováděny automaticky a převádějí se bezhotovostním stykem přímo na uvedená konta.

1.4 Kázeňské odměny a tresty

Při řešení kázeňské praxe jsou zákonem stanoveny také odměny a tresty. Zvláště u recidivistů a anemických odsouzených se však trestání míjí s účinkem. Proto je mnohem úspěšnější motivační role.

1.4.1 Kázeňské odměny

- pochvala
- mimořádné povolení návštěvy
- mimořádné povolení balíčku
- zvýšení kapesného
- peněžitá nebo věcná odměna
- přerušování výkonu trestu

Mezi nejvíce preferované kázeňské odměny prvotrestanými patří mezi odsouzenými zvýšení kapesného. To je dáno většinou věkem odsouzených. Faktem je,

že 60 procent odsouzených je ve věku do 30 let. V běžné populaci přitom tato skupina tvoří pouze 35 procent.

Naopak mezi recidivisty je nejoblíbenější odměnou přerušení výkonu trestu. Ti již vědí, co si ve výkonu trestu odnětí svobody mohou dovolit, jak se „správně“ chovat, přerušeni výkonu trestu odnětí svobody zpravidla nezneužijí, protože jsou si vědomi, že i to hraje důležitou roli v řízení o podmíněčné propuštění.

1.4.2 Kázeňské tresty

důtka

snížení kapesného až na 1/3 max. na dobu tří měsíců

zákaz přijetí balíčků, až na tři měsíce

propadnutí věci

umístění do uzavřeného oddělení v mimopracovní době, až dvacet dnů

celodenní umístění do uzavřeného oddělení, až dvacet dnů

umístění do samovazby

I tady lze pozorovat odlišný pohled na kázeňské tresty ze strany prvotrestaných a recidivistů. Hlavně izolace je pro prvotrestané obávaným trestem. Tito pachatelé ve větší míře vnímají potřebu sociálních kontaktů, byť vytvořených ve vězení.

2 Výchova a vzdělávání

Motto:

„S nepřízní osudu se dokáže vyrovnat téměř každý. Chcete-li ale prověřit něčí charakter, dejte mu do rukou moc.

Abraham Lincoln

Na reintegraci odsouzených, znovuzачlenění vězněného jedince zpět do společnosti, se podílí několik faktorů. Mezi klíčové ukazatele patří vzdělávání a výchova, jejichž výsledkem je vzdělání.

2.1 Vysvětlení základních pojmů¹³

Vzdělávání nejen v České republice, ale ve všech státech světa podporuje humánní a demokratické hodnoty, větší sociální a ekonomickou zodpovědnost. Snižuje nezaměstnanost a pomáhá jednotlivci uplatnit se na trhu práce. Svými efekty zmírňuje náklady státu na různé sociální výpomoci, sociální dávky a další finanční výdaje. Vzdělávání nepochybně patří k politickým a ekonomickým prioritám každé země.

Vzdělávání můžeme charakterizovat jako proces, ve kterém převažuje informativní aspekt a ve kterém si jedinec osvojuje a získává soustavu poznatků a dovedností a metodu jejich nabývání.

Výchovu chápeme jako cílevědomou, společensky determinovanou činnost, která je zaměřena na formování člověka. Jedná se o formativní proces, ve kterém jsou záměrným působením utvářeny osobnostní vlastnosti jedince, jeho morální a charakterové vlastnosti a ve kterém si jedinec osvojuje určité způsoby a normy chování ve společnosti.

Vzdělání je důležitým faktorem pro osobnostní růst každého člověka a je výsledkem vzdělávání a výchovy, které jsou nejvýznamnějším procesem socializace jedince.

Subjektem vzdělání je člověk, který již určitou vzdělanostní úroveň získal, nebo také společnost jako celek - její vzdělanostní kultura.

¹³ KREBS, V. et al. *Sociální politika*. Praha: Aleko, 1991. 190 s. ISBN 80-85341-22-0.

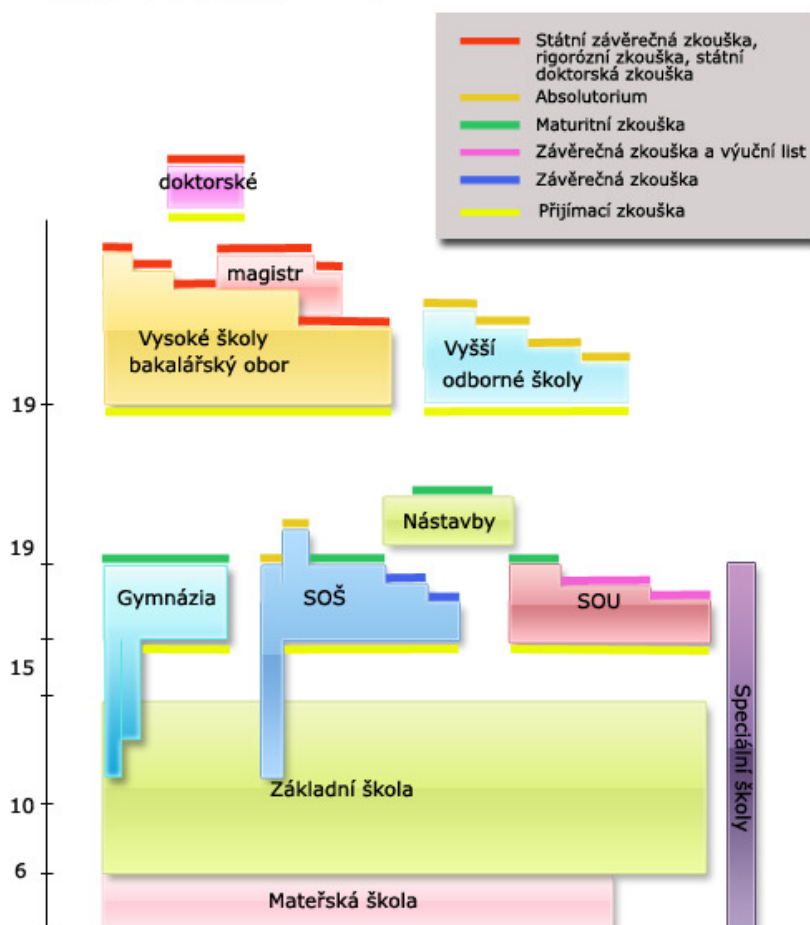
2.2 Vzdělávací systém v České republice

Vzdělávací systém je možno vymezit jako poskytování a zprostředkování strukturně diferencovaného systému vědomostí a dovedností, které mají podobu kulturního prahu, nebo jinými slovy, které mají podobu minimální kulturní normy. Vzdělávací systém je tedy vnitřně diferencovaný, a to jednak vertikálně (odráží stupně vzdělání od základního po vysokoškolský) a jednak horizontálně (různé profese mohou znamenat stejnou statusovou pozici).¹⁴

Výchovně vzdělávací činnost, mimo rodinu, zajišťují v České republice základní školy, střední školy, speciální školy, vyšší odborné školy a vysoké školy. Všechny poskytují stanovený stupeň vzdělání. Sem jsou dále začleněny i instituce poskytující jiné formy vzdělání.

Obr. č. 3 Struktura vzdělávacího systému v ČR

Vzdělávací systém v ČR

¹⁴ KOTOUS, J., MUNKOVÁ, G., PEŘINA, P. *Úvod do sociální politiky*. Univerzita Karlova v Praze - Právnická fakulta. 2. vyd. Praha: VODNÁŘ, 2000, 96 s. ISBN 80-85889-35-8

Vzdělávání jedince by nemělo být ukončeno dosažením určitého stupně středního či vysokoškolského vzdělání. Silným trendem posledních let je prosazování dalšího průběžného vzdělávání. Takto pojatý celoživotní proces vzdělávání nazýváme celoživotním učením. To zahrnuje veškeré účelné formalizované i neformální činnosti související s učením, které se průběžně realizují s cílem dosáhnout zdokonalení znalostí, dovedností a odborných předpokladů“. Tento pojem obsahuje:

- formální vzdělávání, které se realizuje ve vzdělávacích institucích, typicky ve školách. Má svůj cíl, obsah, prostředky a způsoby hodnocení, které jsou legislativně definovány,
- neformální vzdělávání, které se realizuje mimo formální vzdělávací systém. Je zaměřené na určité skupiny populace a organizují je různé instituce – instituce pro vzdělávání dospělých, podniky, kulturní zařízení, nadace, kluby apod.,
- informální vzdělávání, které je procesem získávání vědomostí, osvojování dovedností a postojů z každodenních zkušeností, z prostředí, kontaktů. Je neorganizované, nesystematické a institucionálně nekoordinované.

Obsahem Celoživotního učení je i „další vzdělávání“, jako vzdělávací proces, zaměřený na poskytování vzdělávání po absolvování určitého školského vzdělávacího stupně“.¹⁵

Jednou z nezastupitelných možností celoživotního učení je i „vzdělávání dospělých“. Má velmi široký obsah edukačních procesů od základních až po nejvyšší formu vzdělání. Procesem vzdělávání dospělých se zabývá věda blízká pedagogice - „andragogika“.

2.3 Andragogika

Termín „andragogika“ se používá pro celou oblast vzdělávání dospělých. Jde o zvláštní formu vzdělávacího procesu lidí, kteří již dosáhli libovolné úrovně vzdělání.

„Pojem andragogika je podobný pojmu pedagogika. Pedagog (paidagógos) byl původně v antickém Řecku člověk, který doprovázel chlapce do školy (pais, genitiv paidos, agein = vedení chlapců). Jednalo se tedy ne o samotného vychovatele nebo učitele, ale o sloužícího, většinou otroka. Z toho byl později odvozen název pedagogika.

¹⁵ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, *Strategie rozvoje lidských zdrojů pro Českou republiku*, Úřad vlády ČR, Praha, 2003, ISBN 80-86734-02-1.

Andragogika je obdobně v přesném slova smyslu doprovázení mužů (anér, genitiv andros - muž, dospělý). Andragogika znamená tedy doprovázení člověka při jeho cestě za vzděláním, poznáním a pochopením světa. Jejím cílem je zařazení člověka do společnosti. Pedagogika je věda zabývající se vzděláváním a výchovou v nejrůznějších sférách života společnosti, andragogika se jako samostatný vědní obor vyvíjí vedle pedagogiky klasické. Z toho vyplývá, že andragogika a pedagogika jsou vědy sobě blízké, zabývající se výchovou a vzděláváním, ale každá má své vlastní didaktiky a teorie cílů. Andragogika jako oblast vzdělávání dospělých je institucionalizovaný a organizovaný proces vzdělávání dospělých a má význam nejen pro vzdělávanou osobu samotnou, ale i pro rozvoj celé společnosti, jelikož vzdělávání by mělo být, a snad i je, prioritou každé země. Vzdělávání může nalézt nové cesty ke světu povolání, formování člověka a k dalšímu rozvoji lidských zdrojů.¹⁶

Andragogiku můžeme chápat i jako pomoc. Podíváme-li se do historických pramenů, zjistíme, že J. J. Pestalozzi (1746-1827) založil směr, pro který pomoc spočívá i v uschopnění pomocí vzdělávání. Tento význam má klíčovou roli především v oblasti sociální. Andragogiku lze uplatňovat ve všech oblastech celospolečenského charakteru. Svoji nezastupitelnou úlohu „pomoci“ uplatňuje i v instituci veřejného sektoru Vězeňské služby České republiky.

2.4 Pohled do historie vzdělávání ve věznicích

Myšlenka vzdělávat odsouzené, přimět je využívat účelně volný čas v době výkonu trestu odnětí svobody není nová. Sahá až do dob rakouského mocnářství. Pracovníci vězeňských zařízení si vždy byli vědomi toho, že značná část delikventní populace zanedbala právě v důsledku své kriminální minulosti školní docházku a sama se s následnými negativními důsledky v dalším životě těžko vyrovnává. A právě proto se ve vězeňství výrazně prosazovaly snahy o organizaci vhodných forem vzdělávání pro odsouzené. To velmi dobře vystihuje i Domácí řád Trestního ústavu pro muže v Kartouzech¹⁷ (dnes Věznice Valdice), kde je uvedeno:

§ 12: Je-li trestanec neznalý toho zaměstnání, které mu bylo přiděleno, bude mu uděleno k tomu nutné vyučování.

§ 31: Každý trestanec, který nemá vůbec žádné, nebo jen nedostatečné znalosti z učebních předmětů obecné školy a není ještě starší jak 35 let, je povinen navštěvovat

¹⁶ BENEŠ, M. *Andragogika*. 1.vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 216 s. ISBN 80-86432-23-8.

¹⁷ Věznice Valdice, archivní písemné materiály o historii věznice

školu v ústavu. Avšak mohou být k návštěvě školy připuštěni i starší trestanci této kategorie, jestliže se ukáží, že jsou schopni výuky. Pozornost a píle jsou povinností každého žáka.

§ 38: Vyučování začíná pro jednu třídu v 8 hodin, pro druhou v 10 hodin dopoledne. Vyučování hudbě a jiným užitečným znalostem je odpoledne podle vhodně stanoveného hodinového rozvrhu.

Vídeň, 20. března 1884

Ještě o několik let dříve, než byl vydán výše zmíněný domácí řád, v září roku 1851, byla sestavena z nařízení ministerstva vnitra úřadem místodržícího odborná komise, která pověřila tehdejšího duchovního administrátora zemské věznice, aby se postaral o vypracování výukového plánu vězňů. Plán měl být nejen prostředkem mravního polepšení, ale zároveň i účelnějšího využití pracovní síly odsouzených. Vyučovací plán byl po schvalovacím řízení jmenované komise přijat a doporučen. Bohužel nebyl nikdy prakticky uplatněn pro jeho humanizační náplň, která byla v té době v Rakousku-Uhersku neobvyklá.

Ve stejné době působil v České zemské trestnici v Praze František Josef Řezáč, významná osobnost českého vězeňství druhé poloviny 19. století. Řezáč publikoval celou řadu naučných spisů určených k výchově školských, ale i vězeňských populací. Roku 1852 publikoval vlastním nákladem vězeňský kněz F. J. Řezáč svou publikaci „Vězeňství v posavadních způsobech svých,“ která se stala po desetiletích zapomnění základním spisem českého humanizovaného vězeňství. V této doposud stále živé publikaci již vyslovil P. František Josef Řezáč požadavek využití možností pedagogiky a dalších rozvíjejících se vědních oborů v převýchově vězeňské populace, včetně humánnějšího zacházení s vězni.¹⁸

Ve vězeňství se v různých dobách uplatňoval různý přístup k vězňům, což se samozřejmě odráželo i na pojetí výchovy a vzdělávání. V každé době bylo zacházení s vězni podmíněno jak legislativou, tak samotným přístupem k vězni jako k člověku. Velkou úlohu v tomto procesu hrály sociální a politické podmínky. Zejména v poválečném období sehrál velkou roli v pojetí vězeňství v tehdejší Československé socialistické republice komunistický režim.

¹⁸ UHLÍK, J. F. J. *Řezáč – reformátor vězeňství a školství 19. století*. Praha: Vězeňská služba ČR, 1997. 149 s.

V šedesátých letech 20. století se začínají v nápravně výchovných ústavech ministerstva spravedlnosti pro odsouzené organizovat různé formy vzdělávání. V polovině šedesátých let 20. století byl vydán zákon č. 59/1965 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody, který mimo jiné obsahuje oddíl o kulturně výchovné práci.

Na základě uvedeného zákona č. 59/1965 Sb. se začaly ve věznicích zřizovat různé typy doučovacích kroužků, v nichž vyučovali i vybraní odsouzení.

Koncem sedmdesátých let se ve věznicích začalo také s odborným vzděláváním odsouzených. Zejména velké podniky zabývající se především kovoobráběním, které měly v areálu některých věznic (např. ve Valdicích) umístěny části svých provozů, začaly organizovat různé formy vzdělávání zaměstnaných odsouzených. Nejjednodušší byla různá proškolení, technická minima, až po poměrně rozsáhlé záuční obory v závodních školách práce.

Podniky zaměstnávající nejvíce odsouzených stále častěji pociťovaly nedostatek kvalifikovaných odsouzených, a tak nastala doba pro radikálnější řešení. Stále ještě neexistovala řádná školská instituce, která by v souladu s obecně platnými normami poskytla odsouzeným vzdělání podložené vydáním vysvědčení. Tato situace se vyřešila jednáním s ministerstvem školství, na jehož základě se na počátku osmdesátých let začalo období přípravy na postupné budování školských vzdělávacích středisek.

Roky 1982 a 1983 se staly významnými mezníky v rozvoji vzdělávání v podmínkách výkonu trestu odnětí svobody. V tomto období byly vybírány nápravně výchovné ústavy, které měly předpoklady k brzkému zahájení odborného vzdělávání v souladu s novým výchovně vzdělávacím systémem. Pro školní rok 1982/1983 se počítalo se zřízením školských vzdělávacích středisek a zavedením zkušební výuky ve čtyřech NVÚ¹⁹. Byly získány učební osnovy pro některé obory a s učilišti patronátních podniků byla vedena jednání o zapůjčení potřebných učebnic. Byl předložen návrh nové organizační struktury učiliště a připravován návrh na zařazení učiliště do sítě škol.

Na základě zjištěných skutečností vydalo dne 1. 7. 1983 Ministerstvo školství ČSR rozhodnutí č. j. 206-37-/83-220 o zařazení Středního odborného učiliště do sítě školských zařízení.²⁰ Vzdělávání v SOU²¹ představuje komplexní, systematický a rozsáhlý výchovně vzdělávací program, který přispívá k naplnění účelu výkonu trestu

¹⁹ NVÚ je zkratkou pro Nápravně výchovný ústav.

²⁰ *Vězeňská služba ČR* [online]. 2010. 2010. Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště VS ČR. Dostupný z WWW: <<http://www.vscr.cz>>.

²¹ SOU je zkratkou pro Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby ČR.

odnětí svobody. SOU existuje v systému Vězeňské služby České republiky až dodnes a je nenahraditelným prvkem organizace vzdělávání v našich věznicích.

2.5 Vzdělávání jako prvek humanizace věznic

Základním požadavkem reformy našeho vězeňství je humanizovat výkon trestu odnětí svobody. Tento úkol je společný vědě trestního práva i penologii. Při jeho řešení vyvstává jako základní problém míra humanizace, tzn. nakolik lze humanizovat trest, aby ještě zůstal trestem. Trest v moderní společnosti by měl plnit především regulativní funkci. Lze na něj pohlížet jednak jako na prostředek, který užívá společnost na svoji ochranu, jednak jako na zpětnou vazbu pro provinilce (tj. prostředek sociálního učení).

Humanizace trestu nesmí být na úkor jeho účinnosti. Neúčinný trest je nehumánní jednak z hlediska společnosti, jednak z hlediska provinilce a má za následek recidivu kriminálního chování, a tedy poškození společnosti, obětí i jednotlivce. Na druhou stranu nelze ve strachu před středověkou „torturou“ upadnout do druhého extrému, čili do beztrestnosti. Oba extrémy jsou stejně nehumánní.²²

Výchova a vzdělávání ve věznicích je důležitým prostředkem práce s vězněm a přispívá k humanizaci vězeňství. Další důležitou roli plní jako prostředek k umožnění opětovného zařazení propuštěného vězně do společnosti.

2.6 Zákony a předpisy upravující vzdělávání ve výkonu trestu

2.6.1 Listina základních práv a svobod

Práva všech občanů České republiky se opírají o ústavní pořádek České republiky, jenž tvoří Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod a další ústavní zákony. Právo na vzdělání je v České republice ústavně zaručeno a zakotveno v čl. 33 Listiny základních práv a svobod.

2.6.2 Zákony

V české legislativě existuje poměrně hodně zákonů týkajících se vzdělávání odsouzených. Mezi ty, které vzdělávání nejvíce ovlivnily či ovlivňují, patří:

²² *Vězeňská služba ČR - Koncepce rozvoje vězeňství v ČR* [online]. 2004. [cit. 2010-12-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/uredni-deska-1>>

Zákon č. 59/1965 Sb. Národního shromáždění o výkonu trestu odnětí svobody²³

Tento zákon mimo jiné obsahuje oddíl o kulturně výchovné práci, ve znění:

§ 8: Posláním kulturně výchovné práce je vytvářet u odsouzených uvědomělý vztah ke společnosti založený na zásadách občanské morálky a kultury. Je zaměřena především na výchovu odsouzených k zachování zákonů a pravidel občanského soužití, k poctivému poměru k práci, k ochraně všech forem vlastnictví, jakož i na celkové zvyšování všeobecného vzdělání odsouzených a jejich kulturní úroveň. Odsouzeným, u nichž jsou pro to předpoklady vzhledem k jejich schopnostem, věku a délce trestu se umožní, aby získali základní nebo i vyšší vzdělání, anebo se zúčastnili dalších forem vzdělávání.

Tento zákon byl zrušen pro ČR zákonem č. 169/1999 Sb.

Zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody²⁴

Tento zákon je pozdějším prepisem uvedeného zákona č. 59/1965 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody. V průběhu výkonu trestu odnětí svobody je odsouzeným podle zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů omezen či přerušen výkon určitých ústavně zaručených práv a svobod (§ 27). Mezi ně však nepatří právo na vzdělání odsouzeného. Účelem výkonu trestu odnětí svobody je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránění odsouzenému v dalším páčání trestných činů a dále výchova odsouzeného k tomu, aby vedl řádný život.

Zákon o výkonu trestu odnětí svobody stanovuje jako jednu z mnoha povinností odsouzenému povinnost pracovat. Postavení odsouzeného, který se vzdělává ve formě denního studia, je ze zákona stejné, respektive rovnoprávné jako postavení odsouzeného, který pracuje.

2.6.3 Pravidla pro zacházení s vězni

Již v roce 1929 dospěli odborníci sdružení v International Penal and Penitentiary Commission k formulování minimálních pravidel pro zacházení s vězni. Tato pravidla roku 1934 schválila Společnost národů jako doporučení pro budování vězeňských systémů členských států. Rada OSN v roce 1957 schválila rozšířený text minimálních pravidel pod názvem Standardní minimální pravidla pro zacházení s vězni.

²³ Česká republika. Zákon č. 59/1965 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody

²⁴ Česká republika. Zákon č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody

Evropské státy měly zájem o nastavení kvalitativně mnohem vyšší úrovně při ochranně lidských práv. Jejich kritéria byla začleněna do Evropských vězeňských pravidel, vyhlášených poprvé Rezolucí Rady Evropy v roce 1975. Z důvodu neustálého zkvalitňování úrovně evropských věznic a zpřísnování kritérií kladených na zacházení s vězni došlo k přepracování verze Evropských vězeňských pravidel na Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy vydané roku 1973.

Cílem Rady Evropy je dosáhnout větší jednoty mezi svými členy a tak chránit a uskutečňovat ideály a zásady, které jsou jejich společným dědictvím, a podporovat jejich hospodářský a sociální pokrok. Za tím účelem mají členové s pomocí orgánů Rady Evropy projednávat otázky společného zájmu, uzavírat dohody a podnikat společné akce ve věcech hospodářských, sociálních, kulturních, vědeckých, právních a administrativních a rozvíjet lidská práva a základní svobody. Členem Rady Evropy se může stát kterákoli evropská země, která přijme princip vlády práva, v jehož rámci zaručí každému jednotlivci lidská práva a základní svobody.

Česká republika na sebe přijetím do Rady Evropy v roce 1993 také přijala závazek rozvíjet české vězeňství v duchu doporučení Evropských vězeňských pravidel. Následovně vypracovala i Koncepti rozvoje vězeňství v ČR. Souhrn koncepčních záměrů si klade za cíl zásadním způsobem změnit výkon vazby a trestu odnětí svobody v duchu požadavků Evropských vězeňských pravidel.

Prvním bodem Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy č. (89) 12/1989²⁵ zabývajícího se výchovou ve vězení je stanoveno, že všichni vězni mají mít přístup k výchově. Výchova by podle tohoto doporučení měla zahrnovat základní vzdělání, odbornou výchovu, kulturní a tvořivé činnosti, tělesnou výchovu a sporty, sociální výchovu a možnost navštěvovat knihovnu. Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy tedy považuje právo na výchovu za právo základní a výchovu považuje za důležitou pro individuální a kolektivní rozvoj, přičemž si uvědomuje, že velká část vězňů poznala jen velmi málo plodných výchovných metod, a proto mají velkou potřebu ve výchovné oblasti.²⁶ Dále je toho názoru, že výchova ve vězení přispívá k vytváření humánnějších věznic a k zlepšení podmínek vazby a je důležitým prostředkem k zjednodušení opětovného zařazení vězně do společnosti. Uznává, že při praktickém uplatňování některých práv a opatření je možno ve shodě s následujícími doporučeními potvrdit

²⁵ Český helsinský výbor - Projekt „Právo na soudní a jinou právní ochranu v detenci – Monitoring a litigace“ [online]. 2009. [cit. 2011-01-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.helcom.cz/download/vezen03/002vzdel.doc>>.

²⁶ Rada Evropy, výbor ministrů - Doporučení (89)12 o výchově ve vězení [online]. 2008. Dostupný z WWW: <<http://www.odsouzeni.estranky.cz/clanky/paragrafy/o-vychove-veznu.html>>.

rozdíly mezi odsouzenými a vězni ve vyšetřovací vazbě. Zohledňuje doporučení č. R(87)3 o evropských vězeňských pravidlech a doporučení č. R(81)17 o politice výchovy dospělých, dále doporučuje vládám členských států zavést politiku, která zohledňuje následující:

1. Všichni vězni mají mít přístup k výchově, která by měla zahrnovat základní vzdělávání, odbornou výchovu, kulturní a tvořivé činnosti, tělesnou výchovu a sporty, sociální výchovu a možnost navštěvovat knihovnu.
2. Výchova ve vězení by měla být obdobná jako výchova pro příslušné věkové kategorie ve vnějším světě a výchovné možnosti by měly být co nejširší.
3. Výchova ve vězení má mít za cíl celkový rozvoj osobnosti, přičemž zohlední její sociální, ekonomické a kulturní souvislosti.
4. Všichni zaměstnanci, kteří pracují v administrativě vězeňského systému a v řízení nápravné výchovy, by měli co nejvíce zjednodušovat a podporovat výchovu.
5. Výchova nemá být považována za méně důležitou jako práce ve vězeňském režimu a vězni nemají být finančně nebo jinak postihováni v důsledku této výchovy.
6. Je třeba vyvinout všechny snahy k podpoře aktivní účasti vězňů ve všech oblastech výchovy.
7. Je třeba zavést programy dalšího vzdělávání, aby si vychovatelé osvojili výchovné metody vhodné pro dospělé.
8. Je třeba věnovat individuální pozornost vězňům, kteří mají osobní těžkosti, a hlavně těm, kteří neumí řádně číst a psát.
9. Odborné vzdělávání má přispět k širšímu rozvoji osobnosti a samozřejmě k rozvoji pracovního trhu.
10. Vězni mají mít volný přístup do knihovny, která má být doplňována vycházejícími publikacemi, nejméně jedenkrát týdně.
11. Má se rozvíjet a podporovat tělesná výchova a sport.
12. Důležitou úlohu je třeba dát tvořivým a kulturním činnostem, protože poskytují vězňům možnosti rozptýlení a seberealizace.
13. Do sociální výchovy je třeba zavést praktické prvky, které umožní vězni řídit si svůj každodenní život a tak mu ulehčit jeho návrat do společnosti.
14. Vězňům by mělo být co možná nejvíc povoleno zúčastňovat se výchovy poskytované mimo vězení.

15. V případě, že se vnější společnost zúčastňuje práce v nápravně výchovném zařízení, má být co možná nejvíce spojená s výchovou vězňů.
16. Je třeba zavést opatření umožňující vězňům pokračovat v jejich výchovně vzdělávacím procesu po jejich propuštění.
17. Vězením je třeba dát k dispozici potřebné úvěry, zařízení a vyučující personál, aby vězni dostali správnou výchovu.

3 Vzdělávání odsouzených

Motto:

„Žádný trest nikoho nenapraví. Udělá ho jen opatrnějším a mazanějším.“

William Somerset Maugham

3.1 Doplnění základního vzdělání

Vzdělání se stalo vedle pracovních, terapeutických a zájmových aktivit nedílnou součástí resocializačního programu zpracovávaného věznicí pro každého odsouzeného. U mladistvých odsouzených je věnována prvořadá pozornost jejich vzdělávání a přípravě na povolání. Výchova mladistvého a jeho příprava na budoucí povolání je chápána jako účel výkonu trestu: *„Účelem výkonu trestu u mladistvého je především vychovat ho v řádného občana, a to též se zřetelem k jeho osobním vlastnostem, k jeho rodinné výchově a k prostředí, z něhož pochází. Ve výkonu trestu je nutno řádným pedagogickým vedením zajistit výchovu mladistvého a jeho přípravu na budoucí povolání.“*²⁷

3.1.1 Možnosti doplnění vzdělání ve vybraných věznicích od historie po současnost

Věznice Rýnovice

Kromě učebních oborů je také každoročně realizován kurz doplnění základního vzdělání a několikrát probíhaly i kurzy pro negramotné a pologramotné odsouzené. V prostorách ŠVS se rovněž nacházejí učebny informačních technologií, které jsou využívány v rámci studia učebních oborů a specializovaných kurzů. K dispozici odsouzeným je přes 20 výkonných PC sloužících hlavně pro výuku náročných CAD/CAM technologií v odborných kurzech obrábění a číslicově řízených strojích.

Věznice Valdice

Ve Věznici Valdice probíhá kurz pro doplnění vzdělání poskytovaného základní školou. Jde o akreditovaný desetiměsíční kurz základního vzdělání, jehož předměty jsou: český jazyk, německý jazyk, občanská nauka, zeměpis, matematika, přírodopis, fyzika, chemie. Kurz je organizován v odpoledních hodinách a je určený pro

²⁷ Česká republika. Zákon č. 59/1965 Sb. o výkonu odnětí svobody, § 52 odst. 1.

nezaměstnané i pracující odsouzené, kteří nemají ukončené základní vzdělání nebo mají zájem připravit se na další studium učebního oboru.

Věznice Světlá nad Sázavou

V současné době je v této věznici pro odsouzené ženy uskutečňován kurz základní školy, (jedná se o 1. - 5. ročník). Kurz probíhá celoročně, doba trvání kurzu je 10 měsíců a jeho kapacita je maximálně 16 odsouzených. Je určen pro negramotné a pologramotné odsouzené. Vyučovacímí předměty jsou: český jazyk (čtení, psaní, literatura), matematika, přírodověda a vlastivěda, pracovní činnosti a výtvarná výchova, hudební výchova.

Věznice Všechny²⁸

Školské vzdělávací středisko ve Věznici Všechny zahájilo v letošním školním roce výuku odsouzených v pěti dvouletých učebních oborech a ve tříměsíčních odborných kurzech. Odsouzení se mohou vyučit v oborech Sadovnické a květinářské práce, Práce ve stravování, Strojírenská výroba, Zpracování dřeva a Elektrotechnická výroba.

Dále v tříměsíčních akreditovaných kurzech stavební výroby, květinářských pracích, strojírenské výroby, ručního zpracování dřeva, práce ve stravování, malířských a natěračských prací a v kovářském kurzu. Odsouzení mohou absolvovat i neakreditované kurzy výroby rozvaděčů, elektroinstalačních prací, kurz keramický, kurz reprografický, práce na PC.

Vazební věznice Olomouc

Mladistvým obviněným, kteří nemají dokončenou povinnou školní docházku, věznice zabezpečuje její plnění, a to ve spolupráci se Střední školou, Základní školou a Mateřskou školou DC 90, s.r.o.,²⁹ Olomouc. Do věznice za tímto účelem pravidelně dochází externí vyučující, která vyučuje mladistvé podle individuálních studijních plánů. Mladistvým při studiu a plnění zadaných úkolů dále pomáhají speciální pedagog a vychovatel.

²⁸ *Vězeňská služba ČR Věznice Všechny* [online]. 2010. 2011. Dostupný z WWW: <<http://www.vscr.cz/veznice-vsechny-96/vzdelavani-352/1-pololeti-skolniho-roku-2010-2011>>

²⁹ *Střední škola, Základní škola a Mateřská škola DC 90, s.r.o.* [online]. 2011. Dostupný z WWW: <<http://www.dc90.wz.cz>>.

Věznice Plzeň

Ve zdejší věznici byla zahájena výuka v kurzech pro doplnění základního vzdělání již od roku 1982. ŠVS zajišťuje vzdělávání mladistvých obviněných a tato výuka probíhá dvakrát týdně. Cílem této výuky je překlenout dobu, kterou mladistvý obviněný stráví ve vazbě, a v jejím průběhu systematicky oživovat vědomosti ze základní školy. Pokud žák splní podmínky docházky a projeví vědomosti požadované úrovně, je jeho docházka ukončena vydáním vysvědčení o doplnění kurzu základního vzdělání.

V současné době se stále častěji stává, že lidé bez znalosti čtení a psaní mají zájem o doplnění této znalosti. Jedná se zejména o odsouzené či obviněné romského původu.

Věznice Heřmanice

V heřmanické věznici od roku 2001 probíhá výuka v učebním oboru Strojní zámečnick ve spolupráci se SOU DAKOL Petrovice u Karviné³⁰. Dvanáct z původních 26 vězňů, kteří učební obor zahájili, se mohou po propuštění z vězení ucházet o kvalifikovanou práci. Odsouzení musí splňovat základní kritéria, jako jsou věk do 25 let, delší trest a samozřejmě zájem o vzdělání.

Věznice Vinařice

První pokusy o vzdělávání odsouzených se datují přibližně do poloviny šedesátých let, kdy zde odstartoval kurz pro negramotné odsouzené. V rámci tohoto kurzu získali odsouzení základní znalosti, jako je čtení, psaní a počítání pod vedením zkušených pedagogů ze ZDŠ ve Vinařicích. V roce 1975 přibyla další vzdělávací aktivita, a to kurz pro doplnění základního vzdělání. Výuka tehdy probíhala na ubytovně odsouzených a jako učebny sloužily kulturní místnosti. Výuku v tomto kurzu zajišťovali učitelé z různých základních škol v Kladně.

Věznice Příbram

Od roku 1982 zajišťovalo ŠVS výuku v kurzech pro doplnění základního vzdělání. Vyučování bylo zajištěno pedagogickými pracovníky věznice a později i externími učiteli ze základních škol. Výuka ve všeobecně vzdělávacích kurzech

³⁰ *stredniskoly.cz* [online]. Dostupný z WWW: <<http://www.stredniskoly.cz/skola/600016633.html>>.

probíhala v kurzu 1. - 4. ročníku základní školy a v kurzu pro doplnění základního vzdělání. Vzhledem k převážně krátkým délkám trestů u odsouzených, zařazených v kurzech základního vzdělávání, probíhaly tyto kurzy jako "otevřené" s tím, že byli průběžně zařazováni noví žáci.

3.2 Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby České republiky³¹

Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby České republiky (SOU), které bylo nově zřízeno v roce 1992 a zařazeno do sítě škol České republiky v roce 1996, navázalo na činnost dřívějšího učiliště Sboru nápravné výchovy.

Novelizací zákona č. 564/1990 Sb. zákonem č.139/1995 Sb. musela všechna SOU opětovně podat žádost o zařazení do sítě škol podle nových předpisů. Podle těchto předpisů musí být všechny třídy školy umístěny v územní působnosti jednoho školského úřadu. Vzhledem k tomu, že vzdělávání občanů ve výkonu odnětí trestu svobody je specifickou záležitostí (SOU není finančně napojeno na školský úřad a stávající organizace SOU je výhodnější než zřizování samostatných učilišť v jednotlivých věznicích), rozhodlo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR o udělení výjimky. Na jejím základě bylo Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby ČR zařazeno s účinností od 20. 6. 1996 do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení České republiky. Odloučená pracoviště školy se nacházejí ve věznicích v Heřmanicích, Pardubicích, Plzni, Rýnovicích, Světlé nad Sázavou, Valdicích a Všehrdech.

Posláním Středního odborného učiliště Vězeňské služby ČR je naplňovat ta ustanovení zákona o výkonu trestu odnětí svobody, která ukládají vězeňské službě zahrnout do forem zacházení s odsouzenými vzdělávání jako nedílnou součást programu zacházení s odsouzenými, které je důležité z hlediska usnadnění návratu vězňů do občanského života. Důraz je přitom kladen na vzdělávání kategorie mladistvých odsouzených a odsouzených věkem blízkých mladistvým.

Střední odborné učiliště Vězeňské služby České republiky je zřízeno jako jedna škola sdružující tři typy škol:

1. střední odborné učiliště, kde se vyučují učební obory pro úspěšné absolventy základních škol,

³¹ *Vězeňská služba ČR* [online]. 2010. 2010. Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby ČR. Dostupný z WWW: <<http://www.vscr.cz>>.

2. učiliště, kde se v učebních oborech vzdělávají žáci, kteří základní školu ukončili v nižším než 9. ročníku nebo 9. ročník nedokončili úspěšně,

3. odborné učiliště, kde se v učebních oborech s upravenými učebními osnovami vzdělávají žáci ze zvláštních škol.

Střední odborné učiliště organizuje také kurzy pro doplnění vzdělání poskytovaného základní školou a odborné kurzy k získání nebo rozšíření kvalifikace. Vzdělávání se stalo vedle pracovních, terapeutických a zájmových aktivit nedílnou součástí programu zacházení. Především u mladistvých odsouzených je vzdělávání věnována prvořadá pozornost.

V procesu působení na odsouzeného představuje vzdělávání v SOU komplexní, systematický a vysoce smysluplný program. Jde o stálé, intenzivní působení na odsouzené v rozsahu více než 25 hodin týdně po dobu deseti měsíců v roce trvající podle délky učebního oboru 2 - 3 roky. Takto cílený a rozsáhlý výchovně vzdělávací program je v podmínkách českého vězeňství jedinečný.

Získání výučního listu, vysvědčení z kurzu o doplnění základního vzdělání nebo z jiného odborného kurzu je pro odsouzené stěžejním z hlediska lepšího zapojení do občanského života po propuštění z výkonu trestu. Dosažené vysvědčení a výuční listy jsou celostátně platné, tak jako na každé jiné střední škole, a důležitým faktorem pro odsouzené je skutečnost, že v získaných osvědčeních není uvedeno, že byly dosaženy ve výkonu trestu odnětí svobody. SOU významně přispívá k naplnění zákona č.169/99 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, který nahlíží na vzdělávání jako na důležitý faktor směřující k vytvoření předpokladů pro pozdější samostatný způsob života odsouzeného.

Pedagogicky zaměřená edukační činnost v učilištích Vězeňské služby ČR je zajišťována pracovníky s trvalým pracovním poměrem. Mimo jiné je také využívána spolupráce s externími vyučujícími, zejména tam, kde je nutno pokrýt část výuky, na kterou by bylo neekonomické přijímat učitele k trvalému pracovnímu poměru. Externí pracovníci vyučují na základě dohod o pracovní činnosti, uzavíraných s ředitelem SOU.

3.2.1 Odloučená pracoviště SOU VS ČR³²

Střední odborné učiliště VS ČR má svá odloučená pracoviště, tzv. školská vzdělávací střediska (ŠVS), v sedmi věznicích:

³² *Vězeňská služba ČR* [online]. 2010. 2010. Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby ČR. Dostupný z WWW: <<http://www.vscr.cz>>.

ŠVS Věznice Heřmanice

ŠVS se do prostor Věznice Heřmanice přestěhovalo v říjnu 2009 z Věznice Opava. Odsouzení muži se zde vzdělávají v záučním kurzu Dělník v elektrotechnice a v záučním kurzu Zámečnické práce.

ŠVS Věznice Pardubice

Ve věznici v Pardubicích probíhá studium odsouzených mužů ve dvouletém učebním oboru „Výroba konfekce“, dále večerní studium jednoletého „Kurz učiva 1. stupně základní školy“. Do roku 2004, kdy ve Věznici Pardubice vykonávaly trest odnětí svobody ženy, zde také probíhalo večerní studium v odborných kurzech - „Praktická rodinná škola“.

ŠVS Věznice Plzeň

Plzeňská věznice realizuje denní studium mladistvých a dospělých odsouzených mužů ve dvouletém učebním oboru „Strojírenská výroba“ a dále studium v odborných kurzech „Natěrač – lakýrník“, „Dělník v elektronice“, „Kurz doplnění učiva v rozsahu základní školy“, „Kurz němčiny“ a „Kurz češtiny pro cizince“.

ŠVS Věznice Rýnovice

Věznice Rýnovice realizuje večerní studium dospělých odsouzených mužů ve dvou učebních oborech: dvouletém učebním oboru „Obrábění kovů“ a tříletém učebním oboru „Obráběč kovů“, dále studium v odborných kurzech „Kurz základů CNC obrábění“, „Kurz doplnění základního vzdělání“, „Kurz základů ovládání PC“, „Kurz ovládání SW602“ a některé další kurzy práce s PC.

ŠVS Světlá nad Sázavou

Školské vzdělávací středisko (ŠVS) Věznice Světlá nad Sázavou bylo zřízeno ministerstvem spravedlnosti 1. 1. 2003. Svou činnost zahájilo však již ve školním roce 2001/2002. ŠVS nabízí odsouzeným ženám vzdělávání jak ve všeobecně vzdělávacích, tak praktických kurzech. Na této činnosti participují místní a blízké školy i odborníci z praxe.

ŠVS Věznice Valdice

Studium dospělých odsouzených mužů probíhá ve dvou učebních oborech: dvouletém učebním oboru „Obrábění kovů“ a tříletém učebním oboru „Obráběč kovů“, dále studium v odborných kurzech „Kurz malíř natěrač“, „Kurz brusič skla“, „Kurz knihař“, „Kurz doplnění základního vzdělání“, „Kurz českého jazyka pro cizince“, „Kurz německého jazyka“ a „Kurz základů práce na PC“.

ŠVS Věznice Všehrady

Ve Věznici Všehrady probíhá denní studium mladistvých a dospělých odsouzených mužů v šesti dvouletých učebních oborech: „Stavební výroba“, „Květinářské a zelinářské práce“, „Provoz společného stravování“, „Strojírenská výroba“, „Elektrotechnická výroba“ a „Zpracování dřeva“, dále studium v šesti stejnojmenných rekvalifikačních kurzech, dále jsou to „Kurz tepelného zpracování kovu“, „Kurz kovářských prací“, „Kurz německého jazyka“, „Kurz základů ovládnutí PC“ a „Kurz základů techniky administrativy“.

Dle údajů VS ČR sdružují školy Vězeňské služby ČR, resp. pobočky SOU v současné době celkem 384 žáků.³³

3.2.2 Vzdělávání ve věznicích mimo odloučená pracoviště SOU

Ve věznicích, kde nejsou zřízena školská vzdělávací střediska Vězeňské služby ČR, organizuje vzdělávání oddělení výkonu trestu či oddělení výkonu vazby a trestu, ale za metodické řízení vždy odpovídá ředitel SOU. Ve všech věznicích jsou jmenováni pracovníci odpovídající za oblast vzdělávání. Úroveň vzdělávání je v jednotlivých věznicích České republiky různá. Převážná část vzdělávacích aktivit se zaměřuje v současné době do oblastí odborných, zejména krátkodobých kurzů. Organizují se všeobecně vzdělávací kurzy se zaměřením na výuku cizích jazyků, ale i kurzy zaměřené na základní vzdělání, jelikož se v poměrech českého vězeňství setkáváme i s analfabetismem. Dále se pořádají kurzy občanské nauky, právního minima, společenského chování nebo jazykové kurzy češtiny pro cizince. Vysokou úroveň mají sanitářské kurzy organizované v samostatném oddělení Vězeňské služby Ruzyně

³³ *Vězeňská služba ČR* [online]. 2010. 2010. Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby ČR. Dostupný z WWW: <<http://www.vscr.cz>>.

v Řepích. Od školního roku 2000/2001 probíhají kuchařské kurzy pro potřeby vězeňské služby ve Vazební věznici Znojmo.³⁴

V podmínkách Vazební věznice Praha-Ruzyně je organizován ve spolupráci s Katolickou teologickou fakultou UK studijní program teologické nauky. Ve dvou ročnících studuje 15 a 6 lidí. Každý student platí 10 000,- Kč školné. Předpokladem k přijetí je maturita či vyšší vzdělání. Tyto dva ročníky chce dovést fakulta do konečného třetího ročníku, poté další rok otevírat nový ročník neplánuje, po roční přestávce a vyhodnocení dosavadního studijního programu je opět v plánu otevření znovu první ročník. Vyučující docházejí do věznice, odsouzení mají k dispozici mj. i nahrané přednášky a materiály na nosičích CD a omezený intranetový přístup na stránky fakulty. Za věznici zastřešuje projekt speciální pedagožka a za fakultu jeden z docentů.

3.2.3 Knihovny ve věznicích

Každá věznice disponuje knihovnou pro vězněné osoby. Je-li věznice vazební, vykonává funkci knihovníka zpravidla osoba vazebně stíhaná. Ve výkonu trestu odnětí svobody vykonává funkci knihovníka zpravidla odsouzený v rámci programu zacházení. Vězeňští knihovníci spadají plně do gesce speciálních pedagogů. Ve výkonu trestu odnětí svobody to v praxi vypadá tak, že odsouzený - určený jako knihovník - má tuto pozici přidělenou za odměnu. Pokud funkci knihovníka odsouzený vykonává v rámci zaměstnávání, dostává za práci plat. Každý odsouzený má stanovený program zacházení, a číst tedy může ve svém osobním volnu. Doba volna je u každé vězněné osoby jiná, například osoby pracující mají volného času méně než nezaměstnaní vězni. Ze zákona však mají všichni věznění nárok na dva volné dny v týdnu. Knihy jsou nakupovány věznicí, stejně jako jiné potřeby určené pro zacházení s odsouzenými. Největší zájem mají vězni o beletrii, dále o knihy s výukou jazyků. V českých věznicích je zhruba 1500 cizinců, proto se Vězeňská služba ČR snaží do svých knihoven dodávat i cizojazyčnou literaturu. Nedílnou součástí mezi knihami je samozřejmě Bible. Pokud vězni studují, studijní materiál získávají především v tištěné podobě. Výjimkou je věznice v Brně, kde je v tuto chvíli 8 vysokoškolsky se vzdělávajících odsouzených, a ti

³⁴ *Vězeňská služba ČR* [online]. 2010. 2010. Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby ČR. Dostupný z WWW: <<http://www.vscr.cz>>.

mají přístup na speciálně upravený a zabezpečený intranet, který je přímo napojený na Masarykovu universitu.

Zajímavostí je kniha v Braillově písmu ve Věznici Světlá nad Sázavou. Dlouhodobým problémem zůstává shánění knih. Snaha a možnosti obnovování a přidávání titulů naráží zejména na nedostatek finančních prostředků. Samozřejmě je možná spolupráce vězeňských knihoven s civilními knihovnami. To však záleží individuálně na možnostech každé věznice, tuto spolupráci nepřikazuje ani neupravuje žádné nařízení.

3.3 Možnosti vysokoškolského vzdělávání odsouzených, projekty v rámci EU

Jedním z nových trendů českého vězeňství a důležitým ukazatelem pokrokovosti ve vzdělávání odsouzených je umožnění vězňům studia na vysoké škole. Vysokoškolské vzdělávání je v současné době realizováno Ekonomicko-správní fakultou Masarykovy univerzity, která v rámci Projektu EPLLA přišla s nabídkou možnosti celoživotního studia pro osoby ve výkonu trestu od akademického roku 2003/2004.

3.3.1 Projekt EPLLA³⁵

V rámci připojování kandidátských zemí k EU jsou organizovány společné projekty ve vědě a vzdělávání v rámci programu SOCRATES. Jednou z jeho součástí je podprogram GRUNDTVIG, který se zaměřuje na vzdělávání dospělých a další cesty k celoživotnímu vzdělávání.

Základními aktivitami projektu GRUNDTVIG jsou:

- Evropské projekty spolupráce
- Projekty vzájemné výměny zkušeností
- Individuální granty
- Projekty vytvářené sítí institucí.

Projekt G2 EPLLA - Zapojení vězňů do aktivit celoživotního vzdělávání - patřil mezi projekty vzájemné výměny zkušeností, jehož předmětem byla výměna zkušeností

³⁵ Prezentace projektu EPPLA. Interní materiál Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity

s přístupem ke vzdělávání vězňů se zřetelem na celoživotní a distanční vzdělávání. Projekt se realizoval v letech 2002 – 2004 a zúčastnilo se ho pět evropských zemí - Česká republika, Dánsko, Itálie, Malta a Severní Irsko. Hlavním cílem projektu bylo zapojení vězňů do procesu celoživotního vzdělávání, jehož trvalým obsahem je nejen zmírnit izolaci, v níž se vězni často nacházejí, ale především zvýšení znalostí, vědomostí a pozitivních návyků odsouzených. To jsou důležité předpoklady pro větší šanci na získání zaměstnání po propuštění na svobodu a snížení rizika recidivy.

Českou republiku zastupovala Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy univerzity. Ta si kladla za cíl rozvoj vyššího vzdělávání v českých věznicích, vytvoření vzdělávacího systému založeného na distančním studiu, který by byl efektivně využitelný pro vzdělávání ve věznicích a zapojení vězňů do vytváření studijních materiálů systémem kritických čtenářů. Pomocí kritických čtenářů - vězňů je možno ověřit, zda jsou studijní texty dostatečně srozumitelné, přehledné, odpovídající potřebám praxe. Úloha kritického čtenáře obnášela nastudovat studijní text v zadaném termínu, zaznamenat do něj návrh úprav a oprav, vypracovat v zadaném termínu kontrolní testy a vypracovat v termínu dotazník, přičemž studijní zátěž nesmí přesáhnout 80 hodin měsíčně. Dva roky činnosti kritického čtenáře jsou kompenzovány dvěma lety bezplatného studia v rámci celoživotního vzdělávání a jedním rokem na kombinovaném bakalářském studiu. Ostatním, kteří nevykonávali tuto činnost kritického čtenáře, bylo studium umožňováno jen placenou formou.³⁶

1. října 2010 bylo již sedmým rokem zápisem zahájeno studium odsouzených na Ekonomicko - správní fakultě Masarykovy univerzity Brno. V tomto roce do prvního ročníku nastoupilo sedm odsouzených mužů z věznic Rýnovice, Kuřim, Kynšperk nad Ohří, Heřmanice, Brno a jedna žena z Věznice Světlá nad Sázavou.

V současnosti jsou další studující zařazeni do výkonu trestu v Brně, kde řádně pracují, plní si další povinnosti vyplývající z role odsouzeného a ve volném čase za vlastní finanční prostředky dálkově studují na vysoké škole za použití speciálních studijních opor. Jeden ze zúčastněných odsouzených studuje bezplatně, neboť v předchozích dvou letech vykonával činnost kritického čtenáře (což znamená, že posuzoval studijní texty z hlediska jejich srozumitelnosti, přehlednosti a využití pro potřeby praxe. Tak jsou dva roky činnosti kritického čtenáře kompenzovány dvěma lety

³⁶ HALUZOVÁ, S. Evropský projekt EPLLA v Brně. *České vězeňství*, 2004, roč. 12, č. 4, s. 10.

bezplatného studia v rámci celoživotního vzdělávání a jedním rokem na kombinovaném bakalářském studiu). Ostatní účastníci za toto vzdělávání platí.

Ke studiu byli odsouzení vybráni na základě přísných kritérií, samozřejmostí je kladné hodnocení a doporučující stanovisko kmenové věznice.

Ekonomicko - správní fakulta Masarykovy univerzity nabízí odsouzeným dva obory: regionální rozvoj a cestovní ruch, druhým studijním oborem je management.

Obor regionální rozvoj a cestovní ruch

Tento studijní směr připravuje studenty pro vrcholovou manažerskou oblast cestovního ruchu v rámci regionální i národní ekonomiky. Studenti získávají široké znalosti základního makroekonomického pojetí cestovního ruchu, a to z hlediska územního, podnikového a mezinárodního. Absolventi se uplatní jak ve vrcholovém managementu regionální i lokální veřejné správy, tak i v podnikatelské činnosti v oblasti cestovního ruchu.

Obor management

Cílem studia je hlubší pochopení účelu a fungování institucí podnikatelské sféry, jejich organizační struktury, ekonomiky a financování. Absolventi si osvojí takové manažerské dovednosti, ke kterým náleží efektivní využívání času, úspěšné vyjednávání s obchodními partnery, vytváření image vůči veřejnosti, efektivní vedení porad, účinné motivování spolupracovníků, umění jednat s lidmi a rozvíjení všeobecné komunikační schopnosti. Důležitou oblast tvoří zvládnutí analýzy a projektování systémů řízení, včetně využití počítačové techniky a ekonomicko - matematických metod. Součástí studia je i osvojení si organizačně-právních postupů při zřizování, rozdělování či slučování podniků, společností a jiných institucí.

Vysokoškolské studium ve Vazební věznici a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno probíhá od roku 2004 formou celoživotního vzdělávání na bázi kreditového systému, což účastníkům studia umožňuje získávání kreditů použitelných v diplomovém studiu v rámci akreditovaných studijních programů (účastníci CŽV však nejsou studenty ve smyslu zákona). Účastníci programu CŽV skládají zkoušky z každého předmětu nebo modulu zařazeného do vzorového studijního plánu daného oboru a za úspěšné složení zkoušky získávají patřičný počet kreditů. Po složení všech předepsaných zkoušek a získání stanoveného počtu kreditů je studium zakončeno

a úspěšní absolventi získají "Osvědčení o absolvování studia". Ve třetím ročníku navazuje kombinované studium s využitím režimu Evropského systému převodu kreditů (ECTS) a v souladu se zákonem č. 111/1998 Sb. o vysokých školách, statutu MU a ESF MU bakalářské studijní programy se standardní dobou studia 3 roky a titulem bakalář (Bc.), který získává úspěšný absolvent.

Prostupnost fakultního kreditového systému umožňuje přenést 60 % kreditů do diplomového studia. Účastníci programu CŽV mohou po získání stanoveného počtu kreditů přestoupit do 5. semestru vzorového studijního plánu bakalářského kombinovaného studijního programu odpovídajícího oboru a stanou se řádnými studenty. V tomto programu absolvují zbývající zkoušky a napíší bakalářskou práci, kterou budou obhajovat před státní zkušební komisí fakulty. Po jejím úspěšném obhájení a složení státní závěrečné zkoušky získají úspěšní absolventi vysokoškolské vzdělání a obdrží vysokoškolský diplom a akademický titul "bakalář", ve zkratce "Bc." uváděné před jménem.

Výuka odsouzených probíhá, pokud to podmínky Zákona o výkonu trestu neumožňují jinak, přímo ve Vazební věznici a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno, kde jsou studující vězni trvale umístěni. Vězni studují ve speciální učebně, kam za nimi docházejí lektoři. Pedagogové jsou s vězni také v telefonickém kontaktu prostřednictvím pověřené osoby. Některé přednášky jsou zaznamenávány na videokameru, aby si je odsouzení mohli přehrát. Do věznice je také pravidelně přivážena potřebná odborná literatura. Vazební věznice a ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno v rámci uzavřené dohody o spolupráci s ESF MU Brno zajišťuje koordinaci výuky a vstup lektorů, vybudovala studovny s počítači a zabezpečeným intranetem pro studující odsouzené. ESF MU Brno zapůjčila studujícím vězňům počítače, vybavené mimo jiné jazykovými programy, odbornou literaturou a LCD monitor pro výukové programy.

Odsouzení v rámci projektu EPLLA si mohou zvýšit svou kvalifikaci studiem na Ekonomicko - správní fakultě Masarykovy univerzity. Tento projekt vychází z nemožnosti odsouzených lidí s vyšším vzděláním zvyšovat si během výkonu trestu odnětí svobody svoji kvalifikaci studiem na vysoké škole. Studium, které by vyhovovalo jejich speciálním potřebám a mělo individuální charakter. Studium probíhá formou celoživotního vzdělávání, na které ve třetím ročníku navazuje kombinované studium. Nabídka pro studium platí pro všechny odsouzené, umístěné ve věznicích v ČR.

Podmínkou ke studiu je:

- ukončené středoškolské vzdělání s maturitou,
- úspěšné vykonání přijímací zkoušky formou Testu studijních předpokladů,
- úhrada školného,
- umístění pro výkon trestu ve Vazební věznici a ústavu pro výkon zabezpečovací detence v Brně,
- délka trestu,
- dobrý zdravotní stav,
- kladné hodnocení a doporučující stanovisko kmenové věznice a komise ředitele Vazební věznice a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno.

3.3.2 Přijímací zkoušky, počty studujících

Přijímací zkoušky v letech 2009 - 2010 byly jednotné a probíhaly souběžně se studenty na svobodě. Přijímací zkouška do programů celoživotního vzdělávání byla s nimi obsahově stejná. Odsouzení, kteří dostali souhlas kmenové věznice a zařazovací komise Vazební věznice a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno, byli ke dni přijímacích zkoušek eskortováni do VV³⁷ a ÚpVZD³⁸ Brno, kde vykonali přijímací zkoušky.

Celý projekt studia odsouzených na vysoké škole si klade za cíl zmírnit izolaci, v níž se vězni často nacházejí, a posílit součinnost mezi vězeňskými strukturami a institucemi, tedy vytvořit přímé spojení mezi společností a vězněm.

Odsouzení lidé s vyšším vzděláním nemají dosud příliš velké možnosti, jak během výkonu trestu zvýšit svoji kvalifikaci studiem na vysoké škole. Studium, které vyhovuje jejich speciálním potřebám, musí mít individuální charakter. Celoživotní vzdělávání, které umožňuje přestup do bakalářského kombinovaného studia, a dálkové studium on-line plně vyhovuje potřebám odsouzených. Ti mají větší možnosti při rozložení studia jak co do času, tak co do náročnosti jednotlivých semestrů.

Všichni odsouzení studující muži jsou umístěni ve VV a ÚpVZD Brno, jsou pracovníčně zařazeni (v úklidové četě, vězeňské nemocnici, prádelně apod.) a studují ve svém volném čase. Odsouzená žena je umístěna ve Věznici Světlá nad Sázavou, odkud je eskortována do VV a ÚpVZD Brno k výuce a ke zkouškám.

³⁷ VV je zkratkou pro vazební věznici

³⁸ ÚpVZD je zkratkou pro ústav pro výkon zabezpečovací detence

Školné si hradí ze svých vlastních finančních prostředků. Dva odsouzení mají fakultou schválený splátkový kalendář, ostatním toto studium platí rodinní příslušníci zvenčí.

Od října 2008 bylo umožněno doktorandské studium na Provozně ekonomické fakultě Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně odsouzenému v typu věznice s dozorem, kam dochází na konzultace a zkoušky.

Spolupráce s Masarykovou univerzitou není jediným případem, kdy odsouzení studují vysokou školu. Na druhou stranu takových případů není hodně.

3.3.3 Povinnosti studujících odsouzených

Poučení pro studující odsouzené v podmínkách výkonu trestu odnětí svobody ve Vazební věznici a ústavu pro výkon zabezpečovací detence:

- Odsouzení zařazení do studijního programu na vysoké škole jsou povinni dodržovat základní povinnosti vyplývající ze zákona č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody, vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, a vnitřního řádu oddělení výkonu trestu odnětí svobody s dozorem a ostrahou.
- Odsouzení zařazení do studijního programu jsou povinni plnit zvolený program zacházení, a především povinnosti vyplývající z jejich pracovního zařazení v určené věznici či vazební věznici Vězeňské služby ČR.
- Odsouzení zařazení do studijního programu budou studovat v době svého osobního volna bez nároku na jakékoliv pracovní nebo režimové úlevy. Umožnění studia nemůže mít vliv na řádný průběh výkonu trestu odnětí svobody odsouzeným.

Práva a povinnosti odsouzených ve studovně:

- odsouzení zařazení do studijního programu budou využívat vybavení studovny, svěřenou výpočetní techniku a intranet výhradně ke studijním účelům,
- ostatní činnosti a jakákoliv manipulace s výpočetní technikou a nainstalovaným softwarem (zejména instalace software, mazání nainstalovaného software, změna nebo jakýkoliv zásah do komponentů nebo jejich odpojení apod.) k jiným než studijním účelům jsou přísně zakázány,
- odsouzený zařazený do studijního programu se zavazuje používat zapůjčené předměty pouze způsobem určeným výrobcem a popsáním v uživatelské příručce,

- odsouzený zařazený do studijního programu je povinen chránit zapůjčené předměty před poškozením,
- v případě poškození výpočetní techniky, jiných zapůjčených předmětů a knih se odsouzený zavazuje uhradit cenu zapůjčených předmětů rovnající se ceně obdobných předmětů v době poškození nebo odcizení (s přihlédnutím k opotřebení a užívání předmětu).

3.3.4 Konkrétní příklady studujících za mřížemi

Také mezi valdickými vězni se najdou studenti. Jedním z nich je odsouzený Milan Sztojka³⁹. Ve výkonu trestu odnětí svobody nechce zbytečně promarnit čas, a proto se rozhodl studovat. „Vážím si důvěry, které se mi dostává od zaměstnanců Věznice Valdice, kaplana i jeho rodiny. Pomáhají mi a jsou pro mne motivací po návratu z výkonu trestu smyslupně žít.“

Studentský příběh odsouzeného, kterému je dnes přes čtyřicet let, se začal datovat v roce 2000, tehdy ještě ve Věznici Rýnovice. Z té Sztojka docházel na Romskou střední školu sociální v Kolíně. Díky důvěře ředitele a kaplanky mu byla docházka do školy povolena formou přerušování trestu. O tři roky později byl Sztojka přemístěn do valdické věznice, kde pokračoval ve studiu na Biskupském gymnáziu Bohuslava Balbína. Vyučující ze školy, která má sídlo v Hradci Králové, dojíždějí za Sztojku a také dalšími studenty pět let. Sztojka poté složil maturitní zkoušku a v letošním školním roce zahájil studium na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy.

Studium vysoké školy z vězení není nic jednoduchého. V první řadě musí vedení věznice dát odsouzenému souhlas se studiem. Toho potom čeká maximálně samostatná studijní příprava, jelikož do školy dojíždí pouze jednou za dva měsíce. Také náklady spojené se studiem si hradí sám. Studující odsouzení bývají tedy zároveň i pracující odsouzení.

Stejně tak je tomu ve Sztojkově případě. Tomu se studiem pomáhá také rodina. Na fakultu potom dojíždí s valdickým kaplanem Josefem Kordíkem, který ho ve studiu podporuje: „Oceňuji jak jeho úsilí, tak schopnosti potřebné k úspěšnému studiu. Ze šesti požadovaných zkoušek pro první ročník se mu už podařilo pět z nich úspěšně složit.“

³⁹ *Vězeňská služba ČR Věznice Valdice* [online]. 2010. 2010. Dostupný z WWW: <<http://www.vscr.cz/veznice-valdice-95>>.

Kromě absolvování přednášek si odsouzený na fakultě musel vyřídit také organizační záležitosti studia, ve fakultní knihovně si půjčit potřebnou literaturu.

Dalším příkladem studujícího odsouzeného je muž z Věznice Rýnovice. Na svobodě vystudoval gymnázium, výuční list z oboru strojní mechanik získal ve věznici.⁴⁰ "Chtěl jsem se vzdělávat dál, a tak jsem začal uvažovat o vysokoškolském studiu," říká. "Mluvil jsem o tom s vedením rýnovické věznice a vyšli mi vstříc." Na univerzitě si dohodl dálkové studium. Do školy chodí vždy tři dny v měsíci za sebou, je to vlastně formou vycházky. Během zkouškového období potom opouští věznici v jiném režimu. Také jsou to tři dny v měsíci, ale obvykle to vychází jen na jeden den v týdnu.

Velmi se také osvědčily záuční kurzy ve Věznici Heřmanice⁴¹. Ta nabízí ke zvýšení kvalifikace obor „Dělník v elektrotechnice“ a „Zámečnické práce“. Vybraní absolventi nacházejí uplatnění ve výrobní zóně věznice, kde jsou přednostně zařazováni do práce v případě potřeby. Zdejší vzdělávací středisko funguje druhým rokem, první kurzy skončily v únoru 2010, kdy absolvovalo čtyřicet heřmanických odsouzených pod vedením pedagogů Školského vzdělávacího střediska. Závěrečnými zkouškami však neprošli všichni, osvědčení o absolvování kurzu si převzalo jen 33 vězňů. Třináct kursistů s vynikajícím prospěchem za svůj přístup ke studiu získalo kromě osvědčení také kázeňskou odměnu - pochvalu. Absolventi poté najdou uplatnění ve výrobní zóně věznice, kde jsou přednostně zařazováni do práce v případě potřeby.

3.3.5 Možnosti uplatnění studujících odsouzených v praxi

V této subkapitole uvádím několik konkrétních analýz životních příběhů. Podotýkám, že cílem práce nebylo verifikovat hodnověrnost předkládaných příběhů, ale snažila jsem se je zachytit, tak jak byly jednotlivými respondenty prezentovány. I z důvodů zachycení reálné atmosféry rozhovorů jsem se v mezích možností snažila zachovat i způsob vyjadřování dotazovaných. Rozhovor s první z uvedených byl realizován prostřednictvím tlumočnicka v rámci nedávné služební cesty po polských věznicích.

⁴⁰ *Vězeňská služba ČR Věznice Rýnovice* [online]. 2010. 2011. Dostupný z WWW: <<http://www.vscr.cz/veznice-rynovice-48>>.

⁴¹ *Vězeňská služba ČR Věznice Heřmanice* [online]. 2010. 2011. Dostupný z WWW: <<http://www.vscr.cz/veznice-hermanice-73/skolske-vzdelavaci-stredisko-1095>>.

Agnieszka W.

**24 let, prvotrestaná, vazební věznice Warszawa – Grochow,
frekventantka rekvalifikačního kurzu kadeřnice**

Můžete mi něco říct o svém životě před nástupem výkonu trestu?

Od svých 16 let jsem byla drogově závislá, začala jsem asi jako každý na lehkých drogách, v 17 letech mi kamarád nabídnul poprvé heroin. Přišlo mi to docela fajn, připadala jsem si najednou, že někam patřím. Nejdřív mi bylo skvěle, měla jsem pocit, že nic není problém. Chodila jsem v té době na kadeřnickou školu v Krakově. Víte, hrozně mě to bavilo. Už jako malou mě bavilo česat kamarádky a být kadeřnicí bylo moje vysněné povolání. Ze začátku mi drogy ve studiu žádným způsobem nevadily, naopak, neměla jsem žádné stresy a škola mě fakt bavila. Najednou to ale všechno dostalo strašně rychlý spád. Nejdříve se to začalo projevovat tím, že jsem začala chodit pozdě do školy, pak jsem začala některé dny vynechávat. Na praxi jsem nebyla schopná provádět základní věci a několikrát můj pokus o účes dopadl u zákaznic hrozným průšvihem. Dopadlo to jasně: během půl roku mě ze školy vyhodili. Doma jsem už v té době skoro nebyla. Začala jsem bydlet u svého přítele, který sám taky bral. Byl na tom mnohem hůř než já, takže jsem musela sehnat peníze nejenom na fet pro mě, ale i pro něj. Nejdřív jsem se snažila peníze vydělat brigádami, chodila jsem uklízet, ale několikrát jsem nepřišla, tak mě taky vyhodili. Fakt jsem nechtěla krást, ale byla to pro mě lepší možnost než dělat kurvu. To bych fakt nemohla ani kvůli fetu. Když se jednou můj přítel večer nevrátil domů, čekala jsem dva dny. Pak jsem zašla na policii, ale tam mi řekli, že feťáky hledat nebudou. Bydlela jsem v té době u něj, ale po pár dnech jsem přišla ke dveřím a byl tam vyměněný zámek. Ani jsem si nestihla vzít svoje věci. Nevěděla jsem, kam jít. Jediná možnost byla jít ke známým, kteří taky brali. Byla jsem úplně zoufalá, nevěděla, co mám dělat, a jeden známý mi řekl, že se chystá na benzínku, abych mu kryla záda. Připadalo mi to jako ideální řešení a východisko, také jsem v tu chvíli měla vidinu rychlých a velkých peněz, a proto jsem do toho šla s ním. Nevyšlo to. Chytli nás ještě na pumpě, soudní proces byl rychlý a dostala jsem tři roky. Mohla jsem dostat i víc, protože jsme s sebou měli zbraň, ale neměla jsem ještě žádný záznam.

Jak jste se dostala k možnosti studia ve věznici?

Po dlouhé době jsem poprvé byla bez fetu. Prvních několik týdnů bylo fakt hrozných. Bylo mi zle a chtěla jsem skočit se životem. Dokonce jsem se o sebevraždu

i pokusila, ale stačili mě zachránit. Poté se mě ujala psychologka ve věznici a začala jsem chodit na terapie. Moc mi to pomohlo. Také mi vychovatelka, která mě měla na starosti, řekla, že bych mohla absolvovat nějaké kurzy, a když jsem se dozvěděla, že je možnost učit se tu na kadeřnici, tak už jsem nic neřešila a přihlásila se tam. Bylo ale docela složité se do toho kurzu dostat, protože je o něj hodně velký zájem, ale pomohlo mi i to, že jsem se dříve na kadeřnici učila.

Jak studium probíhá?

No je to skoro jako v opravdové škole. Ráno začínáme v osm hodin a po týdnech se nám střídá teorie a praxe. Jediný rozdíl proti normální škole je ten, že nemáme žádné zákazníky zvenku a češeme se navzájem. S hlavami dozorců toho moc neuděláme, protože jsou všichni nakrátko. V kurzu nás je sice jenom 12, ale těch hlav máme na nácvik jinak k dispozici dost, protože češeme a stříháme i ostatní holky. Kurz trvá celkem šest měsíců, měla bych končit za měsíc, a tak doufám, že udělám závěrečné zkoušky. Už se jich ale teď tak trochu bojím.

Jaké máte představy o svém profesním uplatnění?

Ven bych měla jít za půl roku, v té době budu mít, doufám, za sebou ty zkoušky. A tak si tak jako představuju, že dostanu místo v nějakém kadeřnictví, protože v Polsku není zas tolik kadeřnic a v poslední době se tu docela rozrůstají různé salóny. A proto si myslím, že bych tu práci mohla dostat, když už budu mít v ruce ten výuční list. Kdybych na začátku nic nesehnala, nabídnu pomoc nějaké charitě, o tom už jsem mluvila s paní vychovatelkou a ta už mi dala i nějaké kontakty. Také tady docela dobře fungují kurátoři, kteří pracují s lidmi po propuštění, a tak si myslím, že tu práci opravdu už najdu a budu žít normálně. Taky věřím tomu, že budu tak silná, že už se k drogám nevrátím.

Jiří B.

**37 let, dvakrát ve VTOS, naposledy vykonával trest ve Věznici Mírov,
aktuálně zaměstnán ve stolařské dílně**

Můžete mi něco říct o svém životě před nástupem výkonu trestu?

Tak teda poprvý sem seděl na Borech, to na mě ale hodili, protože jsme se poprali v hospodě s klukama a jeden z těch na druhý straně měl nějaký zranění a pak

umřel. Já jsem v tom teda byl nevinně, jenom jsem se bránil, ale oni mi to taky přišli jako spoluúčasť a ublížení na zdraví, no a tak jsem dostal 3,5 roku. Ven jsem se ale dostal dřív, pustili mě po dvou letech. No a potom tak nějak jsem se protloukal, oni mě nikde už moc nechtěli zaměstnat, ale občas jsem si přivydělal něco na stavbě a tak. No a taky jsem jezdil autem, ale neměl jsem papíry no a jednou jsem to zase v hospodě nějak neustál, a když jsem jel potom domu, tak jsem srazil cyklistu no a on vypadal jako mrtvý. Já vim, že to se může jako stát, někoho takhle omylem nabrat, ale já jsem v tu chvíli totálně zpanikařil a fakt jsem měl strach, že ještě žije, a tak jsem ho svázal a vyložil v lese. No a u soudu mi potom řekli, že ještě žil a že kdybych mu zavolal pomoc, že jsem ho mohl zachránit, ale takhle vlastně kvůli mně úplně zemřel a tak mi to přišli jako vraždu. Nejdřív mě dali do Rýnovic, ale já jsem chtěl pracovat a tam se pro mě práce nenašla, tak mě poslali na Mírov.

Jak jste se dostal k možnosti studia ve věznici?

Tak abych mohl vůbec tam u nich něco dělat, tak jsem si musel dodělat nějaký ty kurzy, a u mě to nebyl problém, protože jsem měl nařízeno odsedět si skoro deset let, a tak se jim to jako vyplatilo, aby mě zaučili, když jim tam potom budu makat. No a docela dobrý je to, že jsem až na tom Mírově byl vlastně poprvý jako opravdu zaměstnaný a mě to celkem jako i bavilo a ona tam byla možnost si těch kurzů udělat víc a tak jsem do toho šel. Dost mě bavil kurz na vysokozdvíhový vozík, to byla docela i sranda a hlavně to tam fakt bylo potřeba, protože jsem hodně makal v hale, kam uskladňovali nábytek. No a potom měli jednu málo svářečů a jednou za čas otevírali kurz svařování no, a protože jsem se dobře zapsal u mistra, tak mě tam přihlásil a oni mě vzali a tak jsem si to svařování taky udělal. No a potom, protože jsem fakt jako byl zručnej, tak mě dali k chlapům, který vyráběli nábytek. Tak to byl trochu jinej režim, protože tam nejde jako o jeden kurz, ale zaučuješ se tam průběžně, jako podle toho, co děláš. No a tak jsem nejdřív zpracovával hrubý dřevo, potom jsem už jako mohl třeba i montovat nábytek a tam se fakt dělá dost dobrej nábytek, no a to mě jako fakt hodně bavilo, to byla práce na NC strojích. To jako naprogramuješ a on už pracuje sám. Tak to jako byla fakt dobrá práce.

Jak kurzy probíhají?

Tak to už jsem jako říkal před chvílí, jako fakt srandu jsem si užil v tom kurzu, jak mě učili jezdit s tím vysokozdvíhovým vozejkem, ale je teda fakt, že mi občas jako

do smíchu ani moc nebylo, protože jsem tam asi tak třikrát něco těma vidlemi vepředu nabral a rozbil, ale to už tak prostě jako je. Tady teorie nebyla skoro žádná, jenom nějaká ta bezpečnost práce, nebo jak se tomu říká, ale potom to s tou teorií byl masakr u toho svářečského kurzu, protože tam jsme měli i nějakou tu chemii, nebo něco, já už si to zas tak moc dobře nepamatuju, ale tam byly i nějaký jako zkoušky. No a u toho montování nábytku, tam už to taky bylo jako spíš o tom, co umíš, než abych se tam musel nějak extra učit. No a na těch NC strojích, to mě jako bavilo, to jsem bral tak jako spíš intuitivně a fakt mi to šlo, i mistr to říkal.

Jaké máte představy o svém profesním uplatnění?

Tak já teď makám u táty, on má stolařskou dílnu, tak mu tu pracuju. Určitě tady jako uplatním i to z toho Mírova, protože tam se s tím dřevem dělalo hodně, a tak to umím. No a jinak si práci ani nehledám, protože stejně nemůžu pracovat jako na sebe, protože mám ten flastr, tak dělám u táty. No a on táta je i rád, že mě takhle má pod kontrolou, ale jako je fakt, že já už teď sekám dobrotu a ta práce mě celkem i baví, tak nějak teď žádnou změnu neplánuju.

Tibor P.

**45 let, třikrát ve VTOS, nyní vykonává trest ve Věznici Rýnovice,
zařazen do učebního oboru obrábění kovů**

Můžete mi něco říct o svém životě před nástupem výkonu trestu?

Nebudu tvrdit jako většina těch tady, že jsem tu nevinně. Řeknu to otevřeně, kradl jsem. Na druhou stranu, ale co mi zbývalo? Dělat za minimální plat se mi fakt nechtělo. Párkrát jsem to zkoušel, ale bylo to o ničem. Mistr na vás v jednom kuse řve, že nic neděláte, a když na konci měsíce dostanete výplatu, tak to by jeden fakt brečel. Kámoš mě párkrát vzal s sebou, nešlo o nic velkého. No ale byla to rychlá cesta k penězům. To, co jsem si u soukromníka vydělal za měsíc, jsem tady měl za den. Tak jsem se na práci vykašlal. Nepoučilo mě to ani poprvý ani podruhý, když mě zavřeli, teď už sedím potřetí. Na druhou stranu jsem vždycky věděl, proč sedím, a tak si nestěžuju. Teď jsem tu za jednu vilku, pět obrazů a nějaký šperky.

Jak jste se dostal k možnosti studia ve věznici?

Čas v base utíká hrozně pomalu, a tak jste rádi, když máte nějaký zpestření. Když mi vychovatel nabídnul, jestli nechci chodit do školy, nejdřív jsem se mu vysmál, že už jsem na to starej, na podzim mi bude 46. Pak se mi to jednou večer ale rozleželo v hlavě a říkal jsem si, že to není zas tak špatný nápad, a kdyby cokoli, odejít můžu vždycky. A tak jsem do toho šel. Abych řekl pravdu, je to poprvý, kdy mě škola baví a přitom to tu není zas tak jednoduchý.

Jak studium probíhá?

Ono to není zas tak jednoduchý. Jednak musíte mít ukončenou základku, což tady dost lidí nemá, samozřejmě musíte být zavřený minimálně tak dlouho, dokud trvá ten kurz. Dá se to sice nějak dodělat i venku, ale to je komplikovaný. Tak je lepší to dokončit v base. Já jsem v tomhle kurzu jeden z nejstarších, většina jich tu je mezi dvacítkou a třicítkou. V kurzu nás je asi čtyřicet, nevím přesně, ale jistý je, že ne všichni udělají na konci ty zkoušky. Ty nejsou úplně jednoduchý, hlavně jsou fakt stejně přísný jako venku. A je to jednak písemný, potom ústní no a chtějí i v praxi něco předvést. A musím říct, že jsou tu i docela dobrý učitelé. Nějaký chodí zvenčí, když máme teorii, tak se nám tam střídají čtyři a u strojů pět učitelů.

Jaké máte představy o svém profesním uplatnění?

Docela vážně začínám přemýšlet, že bych v tomhle oboru dělal, až mě pustí. Brácha mi říkal, že by mě u nich vzali. Dělá v Jizerskohorské strojírně a tak se prý pokusí mi tam držet flek, prý když makáš, tak jsou tam i docela dobrý peníze. Tak uvidím.

Růžena G.

28 let, podruhé ve VTOS, nyní vykonává trest ve Věznici Světlá nad Sázavou, zařazena do vzdělávacího programu Výtvarné a řemeslné techniky pro drobnou tvorbu

Můžete mi něco říct o svém životě před nástupem výkonu trestu?

Vyrůstala jsem v dětském domově, rodiče neznám a ani asi nechci. V děčáku jsem byla jenom do 15 let, potom jsem utekla. Našla jsem si přítele, se kterým to sice chvilku šlo, ale potom mě vyhodil a já jsem se zase na chvilku vrátila do děčáku. Už

jsem tam ale nemohla vydržet a utekla jsem znova. Policajti mě sice hledali, ale já jsem se tenkrát ostříhala a obarvila a oni už mě potom nenašli. No a tak jsem se dva roky protloukala, jak to šlo, no a skončila jsem na ulici. Nic jiného než šlapat mi nezbylo, prostě jsem si jinak nedokázala vydělávat. Potom mi tahle práce ale přišla čím dál víc odporná a měla jsem s tím fakt velký problém. No a tak jsem začala i krást. Nakonec jsem obojí spojila dohromady a kradla jsem při šlapání. Kamarádka mi poradila, čím mám ty chlapy uspat, no a tak jsem to tak dělala. To mi procházelo další dva roky, ale několik jich mě udalo a začali mě hledat policajti a nakonec mě našli a zavřeli. To mi bylo něco málo přes dvacet a v kriminále jsem seděla tenkrát asi dva roky. Ještě ve věznici jsem se přes inzerát seznámila s Karlem, když mě pustili, tak jsme spolu opravdu měli vztah. Bydlela jsem u něho a chodila jsem uklízet do baru, který byl v přízemí. Všechno bylo v pohodě, dokud Karel nepřišel o práci. On byl potom hrozně zlej. Neměli jsme peníze, tak jsem zase začala šlapat, ale už ne tolik jako před tím. Sice jsme zase měli co jíst, ale Karlovi to vadilo a vyhodil mě. Neměla jsem kam jít, a tak jsem obrala jednoho Němce. Proto jsem tu dneska podruhé.

Jak jste se dostala k možnosti studia ve věznici?

Vždycky jsem ráda kreslila. No a tady je taková malá skupina těch, co dobře malují. Já už jsem se před tím starala o nástěnky na chodbě, to mě hrozně bavilo a taky ženskejm, který tu chodí do kurzu šití, jsem malovala návrhy. Paní vychovatelka mi potom říkala, že se tu ve škole otevře tenhle kroužek, tak že by možná bylo dobrý, abych tam chodila.

Jak výuka probíhá?

Je to taková piplačka, kdy děláme hlavně drobnou keramikou, a co je fakt hezký, tak to jsou různé práce se sklem. Taky děláme keramický a skleněný šperky. A ty buď modelujeme, nebo formujeme. No, a když do věznice přijde nějaká návštěva, tak si odnese i nějaký dáreček od nás. Taky máme občas hodinu jenom v lavicích, kdy se nám snaží říkat nějakou teorii, ale myslím, že ta nám je celkem k ničemu. Jinak jsme v keramické a malířské dílně. No a říkali nám, že jsou na konci taky nějaký zkoušky a ty snad mají být před nějakou komisí.

Jaké máte představy o svém profesním uplatnění?

No já jsem vám ještě zapomněla říct, že ta výuka není ve věznici, ale chodíme do civilní školy. Vždycky odpoledne, když už tam není moc žáků. No a tam jsem se seznámila s nějakou paní, asi je z té školy a ona říkala, že by byla ráda, kdybych jí, až mě pustí, chodila pomáhat s její výukou, jako že bych učila ty holky, co k ní chodí. Ona ta paní říkala, že jsem moc šikovná a mám pro to talent, tak že by bylo škoda, abych toho nevyužila.

Závěr

Předložená bakalářská práce je zaměřena na historii a současnost systému vzdělávání vězňených osob v České republice. Proces uvěznění nesmí být spojen pouze s restrikcí, ale měl by rozvíjet i méně narušené složky osobnosti vězňené osoby. Je nepochybné, že mezi takové aktivity patří i kultivace každého jedince, vycházející v podstatné míře právě z edukativního přístupu. Duchovní otec české penitenciární pedagogiky P. F. J. Řezáč považoval za nutnou součást působení na vězně vedle religiózní formace také oblast vzdělávání. Bohužel lze konstatovat, že představy tohoto kněze a pedagoga nebyly do dnešních dnů zcela naplněny.

Pozitivním zjištěním se pro mne však stal fakt, že velké procento odsouzených projevuje velkou snahu o rozšíření a prohloubení svého vzdělání. Z rozhovorů prováděných v jednotlivých věznicích a vazebních věznicích vyplynulo, že nejdůležitější garancí úspěšného ukončení vzdělávacího programu je motivace odsouzeného. Ze zkušeností sociálních kurátorů, které jsem v průběhu zpracování bakalářské práce kontaktovala, jednoznačně vyplývá, že existuje přímá úměra mezi zvýšením kvalifikace během VTOS a pravděpodobností úspěšné reintegrace propuštěného vězně do společnosti.

Zvláštní pozornost by si jistě zasloužila nová legislativní úprava precizující kooperaci mezi institucemi ministerstva školství a ministerstva spravedlnosti. Absenci této úpravy nejsilněji pociťuji v oblasti ze zákona dané povinnosti zajištění základního vzdělávání mladistvých odsouzených.

Cíl práce, tak jak byl nastaven v úvodu, se dle mého názoru podařilo splnit.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BENEŠ, M. *Andragogika*. 1.vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 216 s. ISBN 80-86432-23-8.
2. HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. 183s. ISBN 80-86708-05-5.
3. HALUZOVÁ, S. Evropský projekt EPLLA v Brně. *České vězeňství*, 2004, roč. 12, č. 4, s. 10.
4. KOTOUS, J., MUNKOVÁ, G., PEŘINA, P. *Úvod do sociální politiky*. Univerzita Karlova v Praze - Právnická fakulta. 2. vyd. Praha: VODNÁŘ, 2000, 96 s. ISBN 80-85889-35-8.
5. KREBS, V. et al. *Sociální politika*. Praha: Aleko, 1991. 190 s. ISBN 80-85341-22-0.
6. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, *Strategie rozvoje lidských zdrojů pro Českou republiku*. Úřad vlády ČR, Praha, 2003, ISBN 80-86734-02-1.
7. UHLÍK, J. F. J. *Řezáč – reformátor vězeňství a školství 19. století*. Praha: Vězeňská služba ČR, 1997. 149s.

Elektronické zdroje

1. Český helsinský výbor - Projekt „Právo na soudní a jinou právní ochranu v detenci – Monitoring a litigace“ [online]. 2009. [cit. 2011-01-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.helcom.cz/download/vezen03/002vzdel.doc>>.
2. Rada Evropy, výbor ministrů - Doporučení (89)12 o výchově ve vězení [online]. 2008. Dostupný z WWW: <<http://www.odsouzeni.estranky.cz/clanky/paragrafy/o-vychove-veznu.html>>.
3. *stredniskoly.cz* [online]. Dostupný z WWW: <<http://www.stredniskoly.cz/skola/600016633.html>>.
4. *Střední škola, Základní škola a Mateřská škola DC 90, s.r.o.* [online]. 2011. Dostupný z WWW: <<http://www.dc90.wz.cz>>.
5. *Vězeňská služba ČR* [online]. 2010. 2010. Střední odborné učiliště, Učiliště a Odborné učiliště VS ČR. Dostupný z WWW: <<http://www.vscr.cz>>.

6. *Vězeňská služba ČR Věznice Heřmanice* [online]. 2010. 2011. Dostupný z WWW: <<http://www.vscr.cz/veznice-hermanice-73/skolske-vzdelavaci-stredisko-1095>>.
7. *Vězeňská služba ČR - Koncepce rozvoje vězeňství v ČR* [online]. 2004. [cit. 2010-12-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/uredni-deska-1>>.
8. *Vězeňská služba ČR Věznice Rýnovice* [online]. 2010. 2011. Dostupný z WWW: <<http://www.vscr.cz/veznice-rynovice-48>>.
9. *Vězeňská služba ČR Věznice Valdice* [online]. 2010. 2011. Dostupný z WWW: <<http://www.vscr.cz/veznice-valdice-95>>.
10. *Vězeňská služba ČR Věznice Všehrady* [online]. 2010. 2011. Dostupný z WWW: <<http://www.vscr.cz/veznice-vsehrdy-96/vzdelavani-352/1-pololeti-skolniho-roku-2010-2011>>

Legislativní dokumenty

1. Česká republika. Zákon č. 59 ze dne 17. června 1965 o výkonu trestu odnětí svobody. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1965. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=59/1965&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.
2. Česká republika. Zákon č. 555 ze dne 17. listopadu 1992 o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1992, částka 112, s. 3297-3302. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=555/1992&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy>.
3. Česká republika. Zákon č. 169 ze dne 30. června 1999 o výkonu trestu odnětí svobody, § 41. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 58, s. 3178. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1999&typeLaw=zakon&What=Rok&stranka=6>>.
4. Česká republika. Zákon č. 262 ze dne 21. dubna 2006 zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2006, částka 84, s. 3146-3241. Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2006&typeLaw=zakon&What=Rok&stranka=12>>.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

- Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky 62/2010, kterým se vydává organizační řád Vězeňské služby České republiky,
- archivní písemné materiály o historii Věznice Valdice,
- prezentace projektu EPPLA, interní materiál Ekonomicko-správní fakulty MU.

Seznam příloh

- I. Nařízení ministra spravedlnosti č. 1/2007, kterým se zřizuje škola pro osoby ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody.
- II. Charakteristika vzdělávacího programu 65-51-E/001 Provoz společného stravování.
- III. Vzor výučního listu.
- IV. Zpráva o mezinárodní akci – Konference o vzdělávání ve vězeňství: Pathways to Inclusion – Strengthening European Cooperation in Prison Education and Training.

Systém ASPI – stav k 1.2.2011 do částky 5/2011 Sb. a 3/2011 Sb.m.s.
Obsah a text 1/2007 (NMS) – poslední stav textu

**1/2007
NARÍZENÍ
ministra spravedlnosti**

kterým se zřizuje škola pro osoby ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody

Změna: 2/2009

Na návrh generálního ředitele Vězeňské služby České republiky, v souladu se zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, stanovím

Čl. 1

Podle § 172 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů,

zřizují

školu pro osoby ve výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody s názvem Střední odborné učiliště, Praha 4, Na Veselí 51, PSČ 140 67 (dále jen "Střední odborné učiliště"), jako organizační jednotku Vězeňské služby České republiky (dále jen "Vězeňská služba").

Čl. 2

Střední odborné učiliště je výchovně vzdělávací zařízení, poskytující osobám ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody

- a) přípravu pro výkon povolání a odborných činností v učebních a studijních oborech,
- b) doplnění základního vzdělání v kursech pro získání základního vzdělání,
- c) doplnění nebo rozšíření kvalifikace ve vzdělávacích kursech.

Čl. 3

(1) Ředitelství Středního odborného učiliště je dislokováno v Praze. Odloučená pracoviště Středního odborného učiliště – školská vzdělávací střediska, jejichž prostřednictvím se zajišťuje vzdělávání osob ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, jsou zřízena ve věznicích Heřmanice, Pardubice, Plzeň, Rýnovice, Světlá nad Sázavou, Valdice a Všehrady.

(2) Organizační a kompetenční vztahy mezi ředitelstvím Středního odborného učiliště, školskými vzdělávacími středisky a vedením věznic stanoví organizační řád Středního odborného učiliště.

Čl. 4

(1) Výchovně vzdělávací činnost Středního odborného učiliště zajišťují pedagogičtí pracovníci s odpovídající kvalifikací).

(2) V čele Středního odborného učiliště je ředitel, kterého do funkce jmenuje a z ní odvolává generální ředitel Vězeňské služby České republiky (dále jen "generální ředitel").

(3) Zástupce ředitele Středního odborného učiliště ustanovuje do funkce a z ní odvolává generální ředitel na návrh ředitele Středního odborného učiliště.

(4) Pracovníky školských vzdělávacích středisek ustanovuje do funkcí a z nich odvolává ředitel Středního odborného učiliště po předchozím projednání s ředitelem příslušné věznice.

Čl. 5

(1) Činnost Středního odborného učiliště je finančně zajišťována z prostředků Vězeňské služby.

(2) O přidělení finanční částky z celkového rozpočtu Středního odborného učiliště pro jednotlivá školská vzdělávací střediska rozhoduje ředitel Středního odborného učiliště.

Čl. 6

Pravomoci České školní inspekce podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, vykonává generální ředitelství Vězeňské služby.

Čl. 7

Předsedy zkušebních komisí pro závěrečné zkoušky ve Středním odborném učilišti jmenuje generální ředitel na návrh ředitele Středního odborného učiliště.

Čl. 8

Generální ředitel vydá do tří měsíců od účinnosti tohoto nařízení organizační řád Středního odborného učiliště.

Čl. 9

Zrušuje se:

1. Nařízení ministra spravedlnosti č. 1/1994 o zřízení středního odborného učiliště, učiliště a odborného učiliště.
2. Nařízení ministra spravedlnosti č. 2/1998, kterým se mění nařízení ministra spravedlnosti č. 1/1994 o zřízení středního odborného učiliště, učiliště a odborného učiliště.
3. Nařízení ministra spravedlnosti č. 1/2003, kterým se mění nařízení ministra spravedlnosti č. 1/1994 o zřízení středního odborného učiliště, učiliště a odborného učiliště.

Čl. 10

Toto nařízení nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení.

V Praze dne: 30-01-2007

Č.j.: 106/7/2007-50/033

Ministr spravedlnosti v.r.

1) Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů.

CHARAKTERISTIKA VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU

Kód a název vzdělávacího programu:
65-51-E/001 Provoz společného stravování

Střední odborné učiliště

272 07 Vinařice

PROFIL ABSOLVENTA

Kód a název vzdělávacího programu: 65-51-E/001 (64-54-0) Provoz společného stravování

Dosažený stupeň vzdělání: odborná příprava pro výkon povolání

Způsob ukončení a certifikace: závěrečná zkouška, výuční list

Výsledky vzdělávání:

Obecným cílem všeobecného vzdělávání je vytvořit předpoklady pro rozvoj osobnosti žáků v návaznosti na vědomosti, dovednosti a postoje získané v základní škole. Klade se důraz na obecně přijímané kvality člověka důležité pro jeho uplatnění v demokratické společnosti založené na humanismu. Přitom je akcentována osobnost žáka, zvyšuje se orientace na jeho životní adaptabilitu, na přípravu k práci v podmínkách rychle se měnící společnosti a současně i na přípravu k životu v harmonii s prostředím, s okolním světem a se sebou.

Obecné vědomosti, dovednosti a postoje

Žák učebního oboru:

- doplní si základní všeobecné vzdělání v oblasti sociálně komunikativní, tj. v jazykovém projevu, společenském chování a jednání s lidmi, v oblasti občanské výchovy a přípravy na život ve společnosti, v oblasti výchovy k péči o zdraví a ke zdravému životnímu stylu a v oblasti matematických dovedností,
- je schopen se samostatně souvisle vyjadřovat, vysvětlit a zdůvodnit svůj názor, jednání i potřebu, vhodným způsobem mluvit s druhým člověkem, snaží se ve svém projevu vyjadřovat v souladu s jazykovou normou (spisovnou nebo obecnou češtinou) všude tam, kde to situace vyžaduje,
- dokáže uplatňovat základní matematické dovednosti při řešení jednoduchých úkolů v běžných životních i pracovních situacích,
- získá vědomosti, dovednosti a návyky potřebné pro to, aby uměl vhodným způsobem jednat s lidmi i uplatnit svou osobnost a snažil se chovat podle morálních zásad a požadavků na kulturní společenské chování,
- je seznámen s podstatou fungování demokratické společnosti, se základními právy i povinnostmi občana a uvědomuje si důsledky nedodržování zákonů, porušování lidských práv a svobody každého člověka,
- má vědomosti důležité pro péči o zdraví a životní prostředí, pro poskytnutí nezbytné první pomoci, zná důsledky drogových a jiných závislostí i nezodpovědného sexuálního chování.

Odborné vědomosti, dovednosti a postoje

Učební obor *provoz společného stravování* připraví žáka k vykonávání jednoduchých pracovních činností ve společném stravování na úseku přípravy jídel, obsluhy a v bytovacích zařízeních.

Absolvent učebního oboru:

- umí používat získané základní vědomosti o potravinách, nápojích i surovinách při jejich technologickém zpracování, manipulaci a skladování,
- zná zásady zdravé výživy a význam jejich dodržování pro lidské zdraví,
- zná základní technologické postupy přípravy jídel a nápojů i techniku jejich expedice,
- umí pracovat s nástroji a zařízeními pro zpracování surovin a se zařízeními na uchovávání a udržování pokrmů v optimální teplotě,
- ovládá základní pravidla a techniku jednoduché obsluhy a s ní souvisejících činností,
- umí zacházet s inventářem a zařízením běžně používaným v provozech,
- dovede správně používat přístroje, pomůcky a čisticí prostředky při úklidu pokojů, sociálních zařízení, chodeb a dalších místností,
- umí zacházet s pomůckami a nástroji sloužícími k vykonávání některých hotelových služeb (praní, žehlení, čištění),

- ovládá činnosti hotelového zřízence (doprava zavazadel, donáška balíčků a pošty, manipulace s hotelovým nábytkem a zařízením), je schopen zabezpečit drobné služby pro hotelové hosty (taxi, vstupenky, garážování),
- dovede vyměnit a převléci prádlo,
- při všech činnostech je schopen si sám připravit pracoviště, zvolit vhodné pracovní pomůcky a podle pokynů i správný pracovní postup,
- dbá na estetiku, úpravu, čistotu a hygienu svého zevnějšku i pracoviště, dodržuje zásady společenského chování,
- má osvojeny zásady hygieny, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci i zásady ochrany životního prostředí, umí poskytnout nezbytnou první pomoc.

Možnosti uplatnění absolventa

Po ukončení přípravy v učebním oboru a po úspěšném složení závěrečné zkoušky je žák schopen vykonávat jednoduché pracovní činnosti ve společném stravování na úseku přípravy jídel, obsluhy a v ubytovacích zařízeních.

Jde o tyto činnosti:

a) na úseku přípravy jídel

- příprava surovin a polotovarů pro teplou a studenou kuchyň
- manipulace se surovinami a polotovary
- skladování surovin a polotovarů
- příprava jednoduchých pokrmů a nápojů v teplé kuchyni

b) na úseku obsluhy

- přípravné práce
- jednoduchá obsluha v odbytových střediscích, debarace
- práce ve výčepu

c) v ubytovacích zařízeních jde o činnosti spojené s vykonáváním funkcí

- hotelový vrátný
- hotelový zřízenec
- pokojská

Absolventi, kteří úspěšně vykonali závěrečnou zkoušku a úspěšně absolvovali 9. ročník základní školy mohou dále pokračovat ve studiu v příbuzném tříletém učebním oboru.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Schválilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

dne 17. 4. 2000, čj. 17 660/2000-23 s platností od 1. září 2000 počínaje prvním ročníkem

UČEBNÍ PLÁN

učebního oboru

65-51-E/001 Provoz společného stravování

Denní studium

Kategorie a názvy vyučovacích předmětů	Celkový počet týdenních vyučovacích hodin za studium
A. Všeobecně vzdělávací	12
Český jazyk a literatura	4
Občanská nauka	2
Matematika	4
Tělesná výchova	2
B. Odborné	48
Technika provozu	6
Odborný výcvik	42
C. Výběrové nebo volitelné předměty	0-4
C e l k e m	60-64
D. Nepovinné předměty	4
Sportovní hry	

Poznámky:

1. Učební plán je zpracován obecně bez rozvržení učiva do jednotlivých ročníků. Škola si dopracuje tento obecný učební plán za dodržení dále stanovených zásad (rozpracuje do jednotlivých ročníků) nebo si může převzít dále uvedený doporučený učební plán zpracovaný v rámci těchto učebních dokumentů.
2. Pokud škola nepřevzala doporučený učební plán, stává se obecný učební plán dopracovaný ve škole (rozpracovaný do obou ročníků pro každou třídu) a schválený ředitelem školy součástí dokumentace školy. V případě, že škola použije obecný učební plán, je povinna zpracovat i tematické plány pro odborné předměty, protože učební osnovy odborných předmětů jsou zpracovány ve vazbě na doporučený učební plán.
3. Při dopracování obecného učebního plánu je škola povinna zařadit vyučovací předměty český jazyk a literatura, občanská nauka, matematika a tělesná výchova do 1. i 2. ročníku.
4. Při dopracování obecného učebního plánu, při rozpracování učebních osnov obsažených v tomto souboru, např. při zpracování tematického plánu a při případném zpracování učebních osnov výběrových nebo volitelných předmětů je třeba dbát na koordinaci učiva mezi jednotlivými předměty. Úzká mezipředmětová vazba existuje zejména mezi předmětem odborný výcvik a technika provozu.
5. Všeobecně vzdělávací předměty se realizují podle platných učebních osnov schválených MŠMT ČR pro dvouleté učební obory určené žákům, kteří ukončili základní vzdělání v nižším než 9. ročníku ZŠ. Učební osnovy všeobecně vzdělávacích předmětů jsou zařazeny v samostatném souboru. Jedná se o tyto učební osnovy:

Český jazyk a literatura čj. 24 041/98-23-230 ze dne 12. 8. 1998

Občanská nauka čj. 24 041/98-23-230 ze dne 12. 8. 1998

Matematika čj. 24 041/98-23-230 ze dne 12. 8. 1998

Pro předmět tělesná výchova se doporučuje používat alternativní učební osnovy pro SŠ čj. 19 891/96-50 ze dne 23. 5. 1996. případně inovace učebních osnov budou stávající učební osnovy nahrazeny inovovanými.

6. Zařazení výběrových a volitelných vyučovacích předmětů a stanovení pojetí, obsahu a rozsahu učiva v těchto předmětech je v kompetenci školy, učební osnovy zpracované vyučujícími schvaluje ředitel školy. Zařazení výběrových a volitelných předmětů má jednak umožnit směřovat přípravu žáků do určité profesní oblasti, v níž se předpokládá budoucí uplatnění absolventů, jednak má umožnit škole větší prostor pro organizaci výuky a používání různých metodických postupů. Jako výběrový předmět je možné zařadit např.: společenská výchova, práce s počítačem, hospodářské výpočty, cizí jazyk, potraviny a výživa, rodinná a zdravotní výchova apod.
7. Počet hodin vymezených v učebním plánu pro výběrové a volitelné předměty lze využít k posílení hodinové dotace všeobecně vzdělávacích nebo odborných předmětů. O posílení hodinové dotace rozhodne ředitel školy.
8. Celková týdenní hodinová dotace předmětů činí minimálně 30 a maximálně 33 vyučovacích hodin v každém ročníku.
9. Učební plán lze upravit až do výše 10 % celkového týdenního počtu vyučovacích hodin v příslušném ročníku. Při této úpravě není možné vypustit žádný předmět a překročit celkový týdenní počet hodin stanovený učebním plánem.
10. K zařazení nových poznatků a aktuálních otázek a s ohledem na lepší přizpůsobení učiva specifickým potřebám podniků a organizací, mohou vyučující provést v učebních osnovách úpravu učiva v rozsahu 30 % celkové hodinové dotace v ročníku. V předmětu odborný výcvik a v navazujících odborných předmětech lze v rámci časové a obsahové koordinace učiva v tematických plánech přesunout učivo mezi ročníky v případech, že nepůjde o činnosti, které jsou zakázány mladistvým do 16 let i po dobu přípravy v učilišti.
11. V období teoretického vyučování nesmí klesnout počet hodin tělesné výchovy pod 2 hodiny týdně. Doporučuje se zařadit 2 hodiny tělesné výchovy i do týdnů, ve kterých žáci absolvují odborný výcvik. Tyto hodiny se nezapočítávají do celkového počtu vyučovacích hodin (lze překročit celkový týdenní počet hodin, uvedený v učebním plánu).
12. Dělení hodin ve vyučovacích předmětech je v pravomoci ředitele školy, který musí postupovat v souladu s předpisy stanovenými MŠMT ČR.
13. Struktura nepovinných předmětů a jejich zařazení do učebního plánu na základě požadavků zaměstnavatelů, zájmu žáků, stavu trhu práce apod. je v plné kompetenci ředitele učiliště, který schvaluje i jejich učební osnovy.
14. Délka školního roku je 40 týdnů, rozpis učiva jednotlivých předmětů je proveden na 33 týdny. Zbývající doba se využije podle dále uvedené tabulky.
15. Žák se může přihlásit nejvýše do dvou nepovinných vyučovacích předmětů, jsou-li jedním z nich sportovní hry.
16. V 1. ročníku žáci absolvují lyžařský výcvikový kurz pokud jsou pro organizování vytvořeny podmínky. Pokud se lyžařský kurz neuskuteční, přesouvá se týden rezervovaný pro tento kurz do časové rezervy.
17. Závěrečná zkouška se připravuje a organizuje podle platných právních předpisů.
18. V souvislosti s konkrétním obsahem každého vyučovacímho předmětu včetně odborného výcviku se musí každý vyučující průběžně zabývat otázkou bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a hygieně práce, soustavně se zaměřovat na důslednou výchovu žáků k péči a ochraně životního prostředí a aktualizovat učivo o nové poznatky vědy a techniky.

Doporučený učební plán - denní studium

Kategorie a názvy vyučovacích předmětů	Počet týdenních vyučovacích hodin v ročníku		Celkem
	1.	2.	
A. Všeobecně vzdělávací	6	6	12
Český jazyk a literatura	2	2	4
Občanská nauka	1	1	2
Matematika	2	2	4
Tělesná výchova	1	1	2
B. Odborné	24	24	48
Technika provozu	3	3	6
Odborný výcvik	21	21	42
C. Výběrové a volitelné předměty	0-2	0-2	0-4
C e l k e m	30-32	30-32	60-64
D. Nepovinné předměty			
Sportovní hry	2	2	4

Poznámky:

- 1) Tento učební plán byl zpracován v souladu s poznámkami k obecně zpracovanému učebnímu plánu tohoto učebního oboru. Pro další práci s tímto konkretizovaným doporučeným učebním plánem platí všechny poznámky uvedené k obecně zpracovanému učebnímu plánu.
- 2) Tabulka „Přehled využití týdnů v období září-červen školního roku“ uvedená k obecně zpracovanému učebnímu plánu je platná i pro tento učební plán.
- 3) Učební osnovy všeobecně vzdělávacích i odborných předmětů byly zpracovány v návaznosti na tento doporučený učební plán.

Graficky pro potřeby SOU Vinařice upravil: Ing.K.Vodička 15.2.2006

ČESKÁ REPUBLIKA

Název školy: **Střední odborné učiliště, Učiliště a Odborné učiliště**
PRAHA 4, Tábořská 988

Škola: **Střední odborné učiliště**
dvou letý učební obor (kód a název): **65-51-E/001**
Strojírenská výroba

Zaměření:
 IZO

Trída: **2.PSS / 6** Školní rok: **2003 / 2004**
 Kontrolní list č.: **2** DE **0031721**

VÝUČNÍ LIST

Jméno a příjmení: **Jiří**

Datum narození: **27. prosinec 1968** Rodné číslo: **681227/**

Místo narození: **Praha** , okres:

Státní občanství: **Česká republika**

Celkové hodnocení: **prospěl**

V **Praze** dne **12. června 2004**

Martin Vaňa

PaedDr. Martin Vaňa .
 ředitel(ka) školy
 jméno, příjmení a podpis

Jaroslava Hokešová
 předseda(kyně) zkušební komise
 jméno, příjmení a podpis

Marie Kindermannová

PaedDr. Marie Kindermannová
 třídní učitel(ka)
 jméno, příjmení a podpis

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY
Střední odborné učiliště
Na Veselí 51, 140 67 Praha 4
tel. 244 024 443-7, fax 244 024 997, email: mvana@grvs.justice.cz

Č.j.: VS 5 / 43 / 2010 – 49

V Praze dne 8.3.2010

Rada
plk. Mgr. Robert Káčer
ředitel kabinetu a vnějších vztahů GR VS ČR
Soudní 1672/1a
140 67 Praha 4

ZPRÁVA O MEZINÁRODNÍ AKCI VÝJEZD

Název zahraniční akce: Konference o vzdělávání ve vězeňství: Pathways to Inclusion – Strengthening European Cooperation in Prison Education and Training

Zkratka: PTI - SECIPEAT

Místo konání: Budapešť, Maďarsko

Datum konání: 22.-24.2.2010

Účastníci za VS ČR: plk. Mgr. Gabriela Slováková, PaedDr. Martin Váňa

Dopravní prostředek: letadlo

Jednáno s: Anita Wilson, Anne Costelloe, Jane Bateman, Torfinn Langelid, Peter Ruzsonyi, Valentina Petrova a další účastníci konference.

Tlumočník: ---

Další přítomni: účastníci konference (viz. seznam delegátů)

Program: viz. příloha

CÍLE ZAHRANIČNÍ SLUŽEBNÍ CESTY:

- Prezentace systému vzdělávání vězňů v ČR
- Prezentace účasti SOU v mezinárodních projektech
- Získávání nových informací a výměna zkušeností z mezinárodních projektů
- Udržování stávajících a navazování nových mezinárodních kontaktů

VÝSLEDKY ZAHRANIČNÍ SLUŽEBNÍ CESTY:

Konferenci na téma „Pathways to Inclusion – Strengthening European Cooperation in Prison Education and Training“ organizoval European Commission’s Directorate-General for Education and Culture ve spolupráci s Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities a s Maďarskou vězeňskou službou.

Hlavním účelem konference bylo zhodnotit výsledky řady projektů programů celoživotního vzdělávání a zlepšit kvalitu spolupráce celého spektra skupin, které se na vzdělávání vězňů osob podílejí.

V rámci workshopů byly projednávány i zkušenosti z projektů, do kterých bylo Střední odborné učiliště VS ČR zapojeno v letech 2005 – 2008: ISDPE (Zlepšení nabídek v oblasti vzdělávání vězňů), PIPELINE (Partnerství ve vězeňském vzdělávání – výuka v prostředí informačních technologií) a VEPS (Virtuální evropská vězeňská škola).

Konferenci se zúčastnili delegáti z různých oblastí – zástupci Evropské Komise, zástupci národních agentur pro programy mezinárodní spolupráce, generální ředitelé některých vězeňských služeb, ředitelé věznic, koordinátoři vzdělávání vězňů, zástupci různých nevládních organizací pracujících na úseku vzdělávání vězňů a další.

Za Českou republiku se konference zúčastnila i zástupkyně Národní agentury LLP Grundtvig Silvie Pýchová a zástupce Ministerstva práce a sociálních věcí Tomáš Trávníček.

Výměna zkušeností v rámci jednotlivých workshopů i v neformálních debatách výrazně přispěla k rozvoji spolupráce v oblasti vzdělávání vězňů na celoevropské úrovni.

Další náměty, připomínky, informace, vyjádření, úkoly :

- Zvážit možnost zapojení Středního odborného učiliště do mezinárodních projektů výměny zkušeností (decentralizované projekty financované prostřednictvím NA).
- Procedury financování centralizovaných projektů jsou z hlediska dodržování všech právních norem a interních předpisů VS ČR z ekonomického pohledu pro SOU nerealizovatelné.
- Pokračovat ve výměně zkušeností v oblasti vzdělávání vězňů na konferenci ředitelů a koordinátorů vězeňského vzdělávání (Švýcarsko, 2010).
- Vzhledem k tomu, že od roku 2010 je SOU jako organizace členem EPEA (European Prison Education Association) rozvíjet prostřednictvím kontaktní osoby za ČR (S. Valentová) užší spolupráci s EPEA.

Přílohy:
Program konference
Seznam delegátů

Místo / datum

Praha, 8.3.2010

Zpracoval:

PaedDr. Martin Váňa